

Nr 1

Memorial med överlämnande av fullmäktiges i riksbanken till bankoutskottet avgivna berättelse.

Bankoutskottet, som vid sitt första sammanträde denna dag emottagit den av fullmäktige i riksbanken, jämlikt föreskrift i 37 § lagen för Sveriges riksbank, till utskottet avgivna berättelsen om bankens tillstånd, rörelse och förvaltning under år 1960, får härmed enligt gällande instruktion till riksdagen överlämna samma berättelse.

Stockholm den 13 januari 1961

På bankoutskottets vägnar:

K. G. EWERLÖF

Närvarande:

från första kammaren: herrar Ewerlöf, Fahlander, Schmidt, Nils Theodor Larsson, Stähle, Gustaf Henry Hansson, Åke Larsson och Palm;

från andra kammaren: herrar Andersson i Ronneby, Sköldin, Boija, Persson i Appuna, fru Renström-Ingenäs, herrar Carlsson i Tibro, Börjesson i Glömminge och Nordgren.

Till Riksdagens Bankoutskott.

Jämlikt föreskrift i 37 § lagen för Sveriges Riksbank får fullmäktige i riksbanken härmed till bankoutskottet avgiva berättelse angående riksbankens tillstånd, rörelse och förvaltning under år 1960.

Kreditpolitiken

Den internationella konjunkturutvecklingen har såväl under 1959 som 1960 kännetecknats av en högt uppdriven aktivitetsnivå i Västeuropa, medan däremot konjunkturuppgången i Förenta staterna har brutits under 1960 och efterträts av nedgångstendenser. Stagnationen i den amerikanska ekonomien har bidragit till att prisnivåerna på världsmarknaden och i de viktigaste länderna fortfarande varit anmärkningsvärt stabila. Världskonjunkturen har sedan slutet av 1958 påverkat den svenska ekonomien i expansiv riktning genom exporten, samtidigt som världsmarknadspriserna utgjort ett stabiliserande element i vår prisutveckling.

Under andra halvåret 1959 ledde uppsvinget i den svenska ekonomien, som utom av exporten bars upp främst av en stigande investeringsverksamhet, till en snabb ökning av industriproduktion och sysselsättning. Redan vid slutet av året arbetade de flesta industrigrenar vid full kapacitet och arbetslösheten var låg med hänsyn tagen till vintersäsongens speciella sysselsättningssvårigheter. Importen visade en stark ökningstendens. En motsvarande expansion ägde rum på kreditmarknaden; affärsbankernas utlåning steg under år 1959 med 1 400 mkr och deras inlåning med 3 000 mkr. Det var uppenbart att konjunkturläget påkallade en skärpning av den ekonomiska politiken för att hindra att högkonjunkturen slog över i en inflatorisk utveckling. Den viktigaste finanspolitiska åtgärd som vidtogs i detta sammanhang var den allmänna varuskattens införande från början av år 1960.

Redan under 1959 hade vissa kreditpolitiska åtgärder vidtagits i konjunkturdämpande syfte. Likviditetskvoterna hade höjts i juli 1959 och riksbanken hade under hösten vid flera tillfällen uppmanat affärsbankerna att vara mera restriktiva i sin kreditgivning. I januari 1960 företogs så en mera genomgripande skärpning av kreditpolitiken.

Riksbankens diskonto höjdes fr. o. m. den 15 januari från 4 1/2 % till 5 %. Som följd härav höjde bankinstituten efter överläggningar med riks-

banken räntesatserna vid utlåning med $1/2$ %, i vissa fall $1/4$ %, och räntesatserna vid inlåning, utom på de kortaste räkningarna, med $1/4$ %.

I samband med diskontohöjningen skärptes riksbankens rekommendationer till de olika grupperna av kreditinstitut angående placeringarnas sammansättning. Rekommendationen till affärsbankerna från juli 1959 ändrades så att likviditetskvoterna höjdes från 40, 30 och 20 % till 45, 35 och 25 % att gälla vid utgången av februari. Med hänsyn till att likviditeten regelmässigt försämras under våren skulle kvoterna fr. o. m. mars sänkas till 43, 33 resp. 23 %.

Enligt rekommendationen till sparbankerna får den s. k. oprioriterade utlåningen, d. v. s. all annan utlåning än sådan som avser nyproduktion av bostäder, ej överstiga ett belopp som svarar mot en viss del av inflytande amorteringar eller slutbetalningar. Denna procentsats, som 1957 höjdes från 50 % till 75 %, sänktes efter diskontohöjningen åter till 50 %.

För centralkassorna gällde före diskontohöjningen att de skulle använda minst en fjärdedel av sin inlåningsökning för uppbyggande av de likvida reserverna. Även denna rekommendation skärptes, och centralkassorna uppmanades att använda en tredjedel av sin inlåningsökning för likviditetsförstärkning.

Vad slutligen gäller försäkringsbolagen, förordade riksbanken, att placeringarna i s. k. prioriterade tillgångar skulle öka med ett belopp, som för livbolagens del motsvarade minst 75 % av ökningen i de totala tillgångarna och för sakkolagens del minst 50 %. Som prioriterade tillgångar skulle därvid anses statslån, lån till hypoteksbanken och till bostadssektorn samt kassa. Riksbanken medgav i samband med den nya rekommendationen att en friare räntebildning än tidigare skulle få tillämpas beträffande placeringar inom den icke-prioriterade sektorn.

De långa obligationslån, som efter diskontohöjningen upptogs av stads- hypoteks- och bostadskreditkassorna, innebar en höjning av räntesatserna jämfört med föregående emissioner med $1/2$ %. I detta nya ränteläge visade det sig möjligt att i mars genomföra en upplåningsoperation för statens räkning i form av ett 15-årigt obligationslån med räntesatsen $5\ 1/2$ %, som inbringade nära 1 100 mkr. Även under resten av året har statsupplåningen inriktats på kapitalanskaffning utanför banksystemet. I detta syfte har nya upplåningsformer prövats såsom ett sparobligationslån och försäljningar av skattkammarväxlar och kortfristiga obligationer till företag.

Den ändrade inriktningen av statens upplåning har bidragit till en minskning av affärsbankernas och allmänhetens likviditet. Flera andra faktorer har verkat i samma riktning: företagets insättningar på investeringskonton i riksbanken, avtappningen av valutareserven och reduktionen av statens utgiftsoverskott. Resultatet har blivit att affärsbankernas likvida tillgångar gått ned med ett mycket betydande belopp och att deras kassaställning

varit ansträngd, något som tvingat dem till en större och mera varaktig upplåning i riksbanken än tidigare.

Kreditefterfrågan har emellertid varit stark, och trots den restriktiva attityd till kreditgivningen, som den försämrade likviditetssituationen framkallat hos affärsbankerna, steg dessas utlåning under tolv månadersperioden t. o. m. november 1960 med 1 360 mkr eller nästan exakt lika mycket som under perioden t. o. m. november 1959. Under det andra halvåret kunde dock en avsaktning i ökningstakten konstateras för den del av utlåningen som ej utgöres av bostadsbyggnadskrediter. Förändringen i näringslivets likviditet visar sig tydligast i affärsbankernas inlåning på de av företagsmedel dominerade räkningarna, som vid slutet av november låg mer än 1 500 mkr lägre än ett år tidigare.

Konjunkturutvecklingen under 1960 har icke givit anledning till några lättnader i den starkt restriktiva kreditpolitik som inaugurerades med diskontohöjningen i januari. Den svenska ekonomins produktionskapacitet har varit fullt utnyttjad. Export, lageruppbyggnad och privata investeringar har svarat för de största ökningarna bland efterfrågesidans poster, och tendenser till ett alltför starkt efterfrågetryck har framträtt inom kapitalvaruindustrierna, på arbetsmarknaden och i importutvecklingen.

De av riksbanken noterade marginalkurserna för utländska valutor har varit oförändrade under 1960. Vissa förändringar i liberaliserande riktning har skett i valutaregleringens tillämpning, vilka bland annat inneburit att de fåtaliga återstående hindren att verkställa löpande betalningar bortfallit. Betalningsförbindelserna med Brasilien och Polen har överförts till multilateral basis; därefter kvarstår bilateral reglering endast med sex östeuropeiska stater. I övrigt torde få hänvisas till valutastyrelsens bilagda rapport till fullmäktige angående verksamheten under 1960.

I det följande redogöres först för bankernas rörelse och likviditet samt för utvecklingen på obligationsmarknaden. Därefter behandlas valutamarknaden och därmed sammanhängande frågor.

Bankernas inlåning, kreditgivning och likviditet

Inlåning och kreditgivning

Den sedan några år pågående expansionen inom banksystemet, karakteriserad av snabbt stigande inlåning, kreditgivning och likviditet, bröts under 1960 på väsentliga punkter. Den totala inlåningsökningen hos samtliga slag av banker blev avsevärt mycket lägre än 1959 — 0,6 miljard kronor mot inte mindre än 4 miljarder under 1959 (tabell 1).¹ Bankernas totala kredit-

¹ När berättelsen utarbetats, har statistik för år 1960 i allmänhet inte funnits tillgänglig längre än till och med november. För att uppnå årsjämförelser har därför vissa serier i de här intagna tabellerna baserats på material avseende tolv månadersperioder till och med november respektive år. När det i texten talas om år 1960 avses sålunda i dessa fall perioden från och med december 1959 till och med november 1960.

Tabell 1. Bankernas utlåning, värdepappersportfölj och inlåning.

Förändringar under tolv månadersperioder till och med november respektive år. Mkr.

	Affärs- banker	84 spar- banker	Postspar- banken	Postgiro- kontoret	Centralkassor för jordbrukskredit	Summa
1. Utlåning till allmänheten						
1957	+ 132	+ 603	+ 80	+ 23	+ 71	+ 909
1958	+ 775	+ 637	+ 104	+ 4	+ 83	+ 1 603
1959	+ 1 349	+ 714	+ 410	- 69	+ 76	+ 2 480
1960	+ 1 359	+ 569	+ 262	+ 220	+ 98	+ 2 508
2. Skattkammарväxlar och svenska obligationer						
1957	+ 1 132	+ 94	+ 171	+ 239	+ 15	+ 1 651
1958	+ 517	+ 118	+ 81	+ 142	- 5	+ 853
1959	+ 1 549	+ 90	+ 34	+ 58	0	+ 1 731
1960	- 1 211	+ 100	+ 137	- 60	+ 11	- 1 023
3. Summa utlåning och värdepappersportfölj (»total kreditgivning»)						
1957	+ 1 264	+ 697	+ 251	+ 262	+ 86	+ 2 560
1958	+ 1 292	+ 755	+ 185	+ 146	+ 78	+ 2 456
1959	+ 2 898	+ 804	+ 444	- 11	+ 76	+ 4 211
1960	+ 148	+ 669	+ 399	+ 160	+ 109	+ 1 485
4. Inlåning						
1957	+ 1 056	+ 709	+ 270	+ 105	+ 85	+ 2 225
1958	+ 1 318	+ 711	+ 270	+ 110	+ 51	+ 2 460
1959	+ 3 001	+ 729	+ 271	- 66	+ 106	+ 4 041
1960	- 579	+ 667	+ 375	+ 47	+ 110	+ 620

Anm. Beloppen för skattkammарväxlar och obligationer består för affärsbankerna, postsparbanken, postgirokontoret och centralkassorna för jordbrukskredit av förändringen i det nominella innehavet och för de 84 större sparbankerna av förändringen i det bokförda innehavet med tillägg av uppskattade nedskrivningar. Beloppen för ut- och inlåning har för samtliga institut beräknats som förändringen i bokförda ställningsuppgifter.

givning i form av utlåning och köp av värdepapper ökade också betydligt mindre än föregående år. Skillnaden mellan inlåningsökningen (600 mkr) och ökningen i kreditgivningen (1 500 mkr) förklaras till större delen av en nedgång i affärsbankernas behållning av utländska valutor.

Den svagare utvecklingen i fråga om den totala kreditgivningen kan helt hänföras till bankernas värdepappersportfölj, som gick ned med drygt en miljard kronor, i stark kontrast mot år 1959, då den steg med 1,7 miljarder. Utlåningen till allmänheten (inkl. bostadsbyggandet) har däremot ökat under 1960 med 2,5 miljarder kronor, praktiskt taget samma belopp som 1959.

Som vanligt då större förändringar inträffar inom banksystemet, är det affärsbankernas rörelse som främst berörs. Visserligen har inlåningsök-

ningen nedgått något mellan 1959 och 1960 hos sparbankerna, men den har blivit större hos postinstitutionerna och är i det närmaste oförändrad hos centralkassorna för jordbrukskredit. Dessa förändringar är dock obetydliga jämfört med omslaget i affärsbankernas inlåning, som under 1960 minskade med inemot 600 mkr efter att ha ökat med 3 000 mkr under 1959. Det är också affärsbankerna, som svarar för nedgången i värdepappersinnehavet.

Bankernas inlåning och kreditgivning står givetvis i samband med — påverkar och påverkas av — finansieringsförhållandena inom olika sektorer av vår ekonomi.

Statens utgiftsoverskott har minskat från 1959 till 1960; utgifterna har visserligen ökat, men inkomsterna har ökat än mera. Det statliga upplåningsbehovets täckning har vidare lagts om från väsentligen kortfristig till huvudsakligen långfristig upplåning och förskjutits från upplåning i bankinstituten till upplåning på marknaden utanför bankerna. Tillväxten av statsupplåningen utanför banksystemet sammanhänger med såväl en ökning i allmänhetens köp av obligationer som tillkomsten av allmänna pensionsfonden, genom vilken kapitalmarknadens resurser ökas. I det statliga utgiftsoverskottets minskning och de ändrade formerna för dess täckning ligger den främsta förklaringen till utvecklingen av affärsbankernas värdepappersportfölj.

Storleken av *kommunernas* upplåning synes ej ha förändrats mera påtagligt från 1959 till 1960. Kommunerna har emellertid erhållit ökat utrymme på obligationsmarknaden, medan deras upplåning i bankerna minskat. Förändringarna är emellertid förhållandevis små och slår ej med någon större kraft på de i tabell 1 redovisade utlåningssiffrorna.

Investeringarna i *bostäder* beräknas för kalenderåret 1960 endast ha undergått en mindre ökning. Kreditströmmen till bostadssektorn synes inte heller ha ökat i någon större omfattning. Sparbankernas och postinstitutionernas sammanlagda ökning av utlåningen till allmänheten, vilken uppgått till praktiskt taget samma belopp 1960 som 1959, utgöres till övervägande del av krediter till bostadsändamål, varför dessa instituts bostadskreditgivning totalt torde ha varit av ungefär oförändrad omfattning. Affärsbankernas bostadsbyggnadslån å andra sidan har ökat mera 1960 än 1959. Deras köp av hypoteksobligationer har däremot minskat — hypoteksobligationerna har i ökad utsträckning placerats utanför bankerna — varför deras totala bidrag till bostadsfinansieringen ligger efter allt att döma lägre 1960 än 1959.

För affärsbankernas bostadsbyggnadskrediter föreligger en mera detaljerad statistik, och i tabell 2 redovisas månadssiffror för förändringen i det utestående beloppet. Som synes var förändringsbeloppen lägre under flertalet av de nio första månaderna 1960 än 1959; sammanlagt för de tre första kvartalen 176 mkr lägre. Oktober och november uppvisar däremot 1960 en ökning av de utestående beloppen mot en stark nedgång 1959. Den

skiljaktiga utvecklingen förklaras huvudsakligen av tidsförläggningen av hypoteksinstitutens obligationsemissioner. Sammanlagt under tolv månadersperioden till och med november 1960 har ianspråktagandet av nya bostadsbyggnadskrediter uppgått till 2 068 mkr (f. å. 1 914 mkr) och avlyftningarna till 1 804 mkr (f. å. 1 811 mkr), varför de utestående krediterna stigit med 264 mkr.

Ökningen av fasta investeringar och investeringar i lager inom i första hand *industrin* men även inom *andra delar av näringslivet* har på ett genomgripande sätt förändrat näringslivets finansiella ställning. Upplåningen har för vissa delar av näringslivet, särskilt *industrin*, ökat, men den ojämförligt kraftigaste förändringen hänför sig till utvecklingen av företagens banktillgodohavanden. Tillväxten av dessa under de närmast föregående åren har under 1960 förbytts i en avsevärd minskning.

Företagens upplåning och ianspråktagande av banktillgodohavanden har påverkats även av de avsättningar på investeringskonton i riksbanken, som med koncentration till juli och oktober följde efter vårriksdagens beslut om särskilda skatteavdrag för medel som insattes före augusti resp. november 1960. Av viss betydelse har också varit att företagen under 1960 köpt värdepapper i större utsträckning än under de närmast föregående åren.

Näringslivets lån och banktillgodohavanden är i största utsträckning placerade i affärsbankerna, och förändringen i företagens finansiella situation återspeglas i dessa instituts in- och utlåning. De inestående beloppen på de för företagen typiska inlåningsräkningarna (check-, uppsägnings-, girokapital-, depositions- och kapitalräkning) ökade under 1959 med ca 1,6 miljarder kronor men minskade under 1960 med ca 1,7 miljarder kronor.

Uppgifter för affärsbankernas utlåning för andra ändamål än bostadsbyggande redovisas även i tabell 2. I serien ingår väsentligen lån till företag men också krediter till enskilda personer samt kommunlån. Ökningen av de personliga krediterna har varit lägre 1960 än 1959, och kommunlånen har, som tidigare nämnts, minskat något, vilket innebär att ökningen 1960 jämfört med 1959 av företagslånen är något större än tabellens siffror för övrig utlåning anger. Sifferserien visar under årets tre första kvartal i stora drag samma tendens 1960 som 1959; utlåningsökningen för dessa kvartal 1960 uppgick till 1 167 mkr och för 1959 till 1 138 mkr. För oktober och november redovisas emellertid lägre belopp 1960 än 1959, och för tolv månadersperioden till och med november 1960 har också ifrågavarande utlåningsökning varit något mindre än under tolv månadersperioden dessförinnan.

Hushållens inkomster steg från 1959 till 1960, medan konsumtionen ökade förhållandevis litet, delvis beroende på en tidigareläggning av köpen inför omsättningsskattens införande den 1 januari 1960. Genom nämnda utveckling har hushållens finansiella ställning förbättrats. Detta förklarar att den sammanlagda inlåningsökningen hos postsparbanken, i sparbankerna och

Tabell 2. Affärsbankernas utlåning.

Förändringar i utestående belopp. Mkr.

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	12-månaders- perioderna t. o. m. nov.
1. Till bostadsbyggande													
1957	+ 3	+ 4	+ 19	+ 8	+ 65	+ 59	- 83	- 173	+ 28	- 3	+ 49	+ 54	+ 65
1958	- 121	0	+ 36	- 34	+ 54	+ 70	+ 30	- 62	+ 48	- 68	+ 17	+ 85	+ 25
1959	+ 48	- 92	+ 19	- 30	+ 55	+ 103	- 9	+ 69	+ 34	- 200	+ 20	+ 62	+ 103
1960	- 23	- 167	+ 61	+ 21	+ 13	+ 97	+ 83	+ 28	- 92	+ 69	+ 113		+ 264
2. Till övriga ändamål													
1957	+ 28	+ 4	+ 211	- 48	+ 259	- 115	- 1	- 69	+ 100	- 157	+ 47	- 102	+ 67
1958	+ 7	+ 55	+ 324	+ 109	+ 221	+ 22	+ 38	- 16	+ 79	- 93	+ 106	- 42	+ 750
1959	+ 48	+ 102	+ 214	+ 154	+ 233	+ 66	+ 119	- 13	+ 215	+ 20	+ 129	+ 65	+ 1 246
1960	- 49	+ 124	+ 401	+ 140	+ 234	- 26	+ 207	- 121	+ 257	- 212	+ 74		+ 1 094
3. Totalt													
1957	+ 31	+ 9	+ 231	- 40	+ 325	- 56	- 84	- 243	+ 129	- 160	+ 95	- 48	+ 132
1958	- 114	+ 55	+ 360	+ 75	+ 275	+ 91	+ 69	- 78	+ 127	- 160	+ 122	+ 43	+ 775
1959	+ 96	+ 10	+ 234	+ 124	+ 288	+ 170	+ 110	+ 56	+ 249	- 180	+ 150	+ 127	+ 1 349
1960	- 72	- 44	+ 462	+ 161	+ 247	+ 71	+ 290	- 93	+ 166	- 143	+ 188		+ 1 359

på affärsbankernas sparkasse- och kapitalsamlingsräkningar hållits uppe relativt väl, trots att hushållens placeringar i värdepapper torde ha ökat avsevärt.

För hela den privata sektorn utanför banksystemet, d. v. s. för företag och hushåll tillsammans, har likviditetsnivån sänkts under 1960. Sektorns finansiella tillgångar har genom obligationsköp och andra placeringar i ökad utsträckning bundits på lång sikt. Dess banktillgodohavanden har visserligen ökat totalt, men i betydligt lägre takt än under de närmast föregående åren. För bedömning av likviditetssituationen bör vidare utvecklingen av produktion och omsättning beaktas; expansionen härvidlag har ökat behovet av lättillgängliga medel. Den ökning av likviditeten, som ägde rum under konjunkturavmattningen hösten 1957—våren 1959, har under 1960 i icke ringa utsträckning absorberats.

Affärsbankernas likviditet

Ur kreditpolitisk synpunkt knyter sig ett särskilt intresse till affärsbankernas likviditetssituation. Reduktionen av de likvida tillgångarna under 1960 har varit det mest påtagliga resultatet av den förda kreditpolitiken och varit den faktor, som begränsat bankernas utlåningsexpansion.

Till likvida tillgångar i vid mening kan man räkna icke blott kassa, nettofordringar på inhemska och utländska banker samt skattkamarväxlar utan också obligationer, ehuru det är uppenbart att de sistnämnda icke på samma sätt som valutor eller skattkamarväxlar snabbt och utan risk för kursförluster kan realiseras för att förstärka kassaställningen. I tabell 3 har förändringarna i de likvida tillgångarna redovisats och också ställts samman med de faktorer, som ger bakgrunden till likviditetsutvecklingen.

Minskningen av valutareserven och ökningen av allmänhetens sedelinnehav, vilka förändringar står i samband med stegringen av den ekonomiska aktiviteten i landet, har, som framgår av tabellen, under 1960 bidragit till att minska affärsbankernas likviditet. Valutareservens utveckling beskrives närmare i ett följande avsnitt. Sedelmängden låg ännu i maj relativt litet över fjolårsnivån, som framgår av uppgifterna i tabell 4 avseende ökningen i procent från motsvarande månad ett år tidigare. Från och med juni steg emellertid tillväxttakten i den utelöpande sedelmängden påtagligt.

Den viktigaste faktorn bakom minskningen av affärsbankernas totala likvida tillgångar har emellertid varit omläggningen av den statliga upplåningen i kombination med minskningen av statens utgiftsoverskott. Synnerligen kraftigt har också ökningen av företagens nettoavsättningar på investeringskonton i riksbanken verkat. Även minskningen av affärsbankernas köp av hypoteksobligationer har bidragit till nedgången i likviditeten.

Tabell 3. Affärsbankernas likvida tillgångar och faktorer som påverkat dessa.

Mkr.

	Budgetåren			12-månadersperioderna t. o. m. nov.		
	1957/58	1958/59	1959/60	1958	1959	1960
<i>Påverkande faktorer</i>						
Total valutareserv	— 31	+ 464	— 401	+ 175	+ 330	— 438
Statens kassamässiga utgiftsoverskott	+ 1 260	+ 1 261	+ 1 584	+ 703	+ 1 352	+ 1 067
Statens upplåning utanför riksbanken och affärsbankerna (ökning —)	— 512	+ 237	— 898	— 267	— 101	— 1 169
Allmänhetens sedelinnehav (ökning —)	— 26	— 144	— 319	— 93	— 135	— 367
Företagens investeringsfonder i riksbanken (ökning —)	— 86	— 70	— 123	— 74	— 29	— 915
Övriga riksbankstransaktioner	— 127	— 129	— 112	— 107	— 50	— 163
Affärsbankernas nettoköp av hypoteksobligationer (nom. värde)	+ 443	+ 201	+ 388	+ 266	+ 367	+ 118
Korrekationer	+ 195	— 295	+ 229	— 31	— 12	+ 260
S u m m a	+ 1 116	+ 1 525	+ 348	+ 572	+ 1 722	— 1 607
<i>Affärsbankernas likvida tillgångar</i>						
Sedlar, mynt, checkar och postremissväxlar	+ 37	— 29	+ 109	— 10	+ 74	+ 87
Nettofordran på inhemska banker	— 195	— 113	— 126	+ 19	— 341	+ 101
Nettofordran på utländska banker och bankirer	+ 104	+ 188	— 176	+ 90	+ 485	— 632
Skattkammарväxlar	— 10	+ 59	— 207	— 298	— 162	— 710
Stats- och hypoteksobligationer (nom. värde)	+ 1 180	+ 1 420	+ 748	+ 771	+ 1 666	— 453
S u m m a	+ 1 116	+ 1 525	+ 348	+ 572	+ 1 722	— 1 607

Anm. Minustecken anger minskning av affärsbankernas likvida tillgångar, plustecken ökning.

Tabell 4. Sedelstockens förändring.

Procentuell ökning jämfört med samma månad föregående år.

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
1957	5,2	5,7	4,9	5,9	5,3	7,0	6,5	5,6	4,9	4,7	4,1	4,2
1958	4,5	3,6	3,4	2,8	2,5	0,2	1,4	2,0	1,6	1,8	1,6	3,2
1959	3,5	2,6	3,1	1,9	3,1	2,8	2,7	2,6	3,1	3,0	2,7	3,7
1960	2,0	2,8	2,3	4,4	3,2	5,3	5,4	5,0	5,6	5,4	6,5	5,3

Anm. Sedelstocken för en månad har bestämts som medeltalet av utelöpande sedlar vid månadens fyra rapportdagar.

Totalt har affärsbankernas likvida tillgångar under 1960 minskat med 1,6 miljarder kronor att jämföra med en ökning om mer än 1,7 miljarder kronor 1959. Samma bild möter, om man sätter dessa tillgångar i relation till bankernas inlåning. Stegringen åren 1957—1959 har förbytts i en markerad nedgång. De på inlåningsräkningarna stående beloppen har nämligen på grund av den även under 1960 omfattande utlåningsökningen minskat mycket mindre än de likvida tillgångarna. Genomsnittet av bankernas likviditetskvoter (beräknade enligt riksbankens rekommendationer), som vid slutet av november 1956—1959 utgjorde 38,0, 43,0, 43,5 respektive 46,3 %, var vid slutet av november 1960 åter nere vid 38,1 %. Flera banker har fallit under den rekommenderade likviditetsnivån. Om alla banker legat vid de rekommenderade minimikvoterna, skulle genomsnittskvoten vara 41,3 %.

Påfrestningen på likviditeten har för bankerna framträtt så, att inlåningen minskat samtidigt som efterfrågan på lån varit stark. Bankerna har följaktligen avvecklat likvida tillgångar, och detta har naturligen främst gått ut över de tillgångar, som lättast kunnat realiseras. Bankerna har avstått från att ersätta förfallande skattkamarväxlar och obligationer och starkt reducerat sin behållning av utländska valutor. Portföljen av skattkamarväxlar hade minskat även under 1959, men orsaken var då icke någon likviditetsåtstramning, utan en omplacering till valutor och kortfristiga statsobligationer.

Avvecklingsprocessen har emellertid icke varit tillräcklig för att skydda bankernas kassalikviditet, varmed här förstås deras nettoställning i förhållande till riksbanken. Sedan den kraftiga åtstramningen sattes in i mars 1960 i och med emissionen av statslånet har affärsbankerna stått i skuld till riksbanken med endast tillfälliga avbrott.

Till belysning av förändringen i affärsbankernas kassalikviditet har i tabell 5 riksbankens balansräkning omformats på ett sådant sätt, att utvecklingen av affärsbankernas nettofordringar hos riksbanken erhållits

Tabell 5. Förändringar i riksbankens tillgångar och skulder samt i affärsbankernas kassalikviditet.

Mkr.

	Budgetåren			12-månadersperioderna t. o. m. nov.		
	1957/58	1958/59	1959/60	1958	1959	1960
<i>Riksbankens tillgångar och skulder</i>						
Riksbankens guld- och valutareserv	- 153	+ 255	- 210	+ 79	- 160	+ 182
Riksbankens svenska värdepapper med avdrag för statsmedel på bundna konton	- 171	+ 252	+ 488	+ 117	+ 62	+ 1 163
Statliga myndigheters checkräkningar i riksbanken (ökning —)	- 33	+ 32	- 90	- 6	- 2	- 64
Företagens investeringsfonder i riksbanken (ökning —)	- 86	- 70	- 123	- 74	- 29	- 915
Utelöpande sedlar (ökning —)	- 52	- 151	- 318	- 102	- 162	- 392
Diverse	+ 52	- 129	+ 22	+ 10	+ 4	- 88
S u m m a	- 443	+ 189	- 231	+ 24	- 287	- 114
<i>Affärsbankernas kassalikviditet</i>						
Affärsbankernas checkräkningar i riksbanken	- 71	- 15	- 14	- 14	- 8	- 23
Affärsbankernas upplåning i riksbanken (ökning —)	- 372	+ 204	- 217	+ 38	- 279	- 91
S u m m a	- 443	+ 189	- 231	+ 24	- 287	- 114

Anm. Minustecken anger minskning av affärsbankernas kassalikviditet, plustecken ökning.

Tabell 6. Affärsbankernas nettofordringar hos riksbanken.

Mkr.

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
1957	400	247	418	231	285	166	441	261	238	209	140	73
1958	204	95	47	11	— 16	— 72	178	131	158	155	116	120
1959	222	109	65	146	25	— 5	67	20	3	34	—123	—12
1960	36	28	—229	—91	—104	—182	—114	—353	—357	—99	—165	—23

Anm. Nettofordringarna under en månad har beräknats som medeltalet av de vid månadens fyra rapportdagar föreliggande differenserna mellan affärsbankernas tillgodohavanden på checkräkning i riksbanken och deras skulder till riksbanken för upptagna lån.

explicit. En påtaglig minskning redovisas för såväl 1959 som 1960. Hur pass ansträngd affärsbankernas kassalikviditet varit under det senaste året jämfört med de närmast föregående framgår dock bättre av tabell 6, som visar affärsbankernas nettotillgodohavanden i riksbanken månadsvis under åren 1957—1960. En nettoskuld har som synes förelegat samtliga månader under tiden mars—december 1960, medan under de tidigare åren nettoskuld varit en mycket sällsynt företeelse.

Obligationsmarknaden

Den omkring halvårsskiftet 1959 konstaterade omsvängningen i marknadens bedömning av ränteutvecklingen framträdde allt tydligare under höstens lopp. Kursläget var under september—oktober vikande, och ett visst utbud av obligationer ägde rum. I november skedde en stabilisering av kurserna, men läget på obligationsmarknaden kunde karakteriseras som mycket labilt.

Den 14 januari höjdes riksbankens diskonto från 4 ½ till 5 % med verkan från och med den 15 januari. Den omedelbara effekten på obligationskurserna blev ett kursfall på 2 à 3 procentenheter för långa guldkantade lån och upp till 1 procentenhet för korta statsobligationer. Statens 5 % lån av den 5 februari 1959 föll tillbaka 2 ½ procentenheter till 96 ½ %, innebärande en höjning av den effektiva förräntningen från 5,10 till 5,35 % räknat på återstående löptiden eller från 5,15 till 5,50 % räknat på tiden till konverteringsrättens inträdande. Vad beträffar de långa obligationerna i övrigt blev utslaget förhållandevis mindre för lågprocentiga lån, delvis beroende på att räntehöjningen för dessa i högre grad än för övriga obligationstyper redan hade diskonterats i kursbildningen.

Diskontohöjningens effekt på räntestrukturen hos bankerna har omnämnts ovan i kapitlet om kreditpolitiken. Förutom den lockelse för place-

rare i obligationer, som räntehöjningen i sig själv innebar, bör den i samband med diskontohöjningen vidgade marginalen mellan kreditinstitutens inlåningsräntor och emissionsräntorna för nya obligationslån ha varit av en viss betydelse för den fortsatta utvecklingen på emissionsmarknaden.

I slutet av januari emitterades nya lån av stadshypotekskassan och bostadskreditkassan. Det förstnämnda var 22-årigt med konverteringsrätt efter 10 år löpande med $5\frac{1}{2}\%$ ränta; lånebeloppet var 300 mkr. Bostadskreditkassans lån på 75 mkr var ett 40-årigt $5\frac{3}{4}\%$ lån likaledes med konverteringsrätt efter 10 år. Det sistnämnda lånet fulltecknades omedelbart. Intresset för stadshypotekskassans lån var väsentligt mattare, särskilt från försäkringsbolagens sida. Anledningen uppgavs vara lånets konstruktion med 12 år från konverteringsrättens inträdande till slutbetalningsåret. Vid teckningstidens utgång hade det utbudna beloppet likväl tecknats.

I mitten av mars tog staten obligationsmarknaden i anspråk för ett långt lån. Under tiden 16—26 mars utbjöds sålunda ett 15-årigt lån löpande med $5\frac{1}{2}\%$ ränta och med konverteringsrätten inträdande efter 10 år. Lånet emitterades till pari, och likvidtiden utgick den 30 juni 1960. För att stimulera intresset för lånet hos allmänheten gjordes en större propaganda än som varit brukligt för statslån under senare år. Vidare öppnades möjlighet att teckna en så låg valör som 500 kronor och att erlagga tecknade belopp genom avbetalningar. Intresset från allmänheten blev förhållandevis stort, även om den minsta valören och möjligheten till avbetalning ej nämnvärt utnyttjades av tecknarna. Antalet tecknare rubricerade som enskilda personer blev över 12 000 st. med ett sammanlagt belopp av ca 67 mkr. Då lånet därjämte rönt stor efterfrågan från de flesta placerarekategorier, kom det tecknade beloppet att väsentligt överstiga vad som är vanligt vid svenska obligationsemissioner. Det sammanlagda tecknade beloppet fördelat på tecknarkategorier framgår av följande sammanställning.

Tecknare	Mkr	%
Statsinstitutioner (inkl. av dem förvaltade fonder, donationer, kassor o. d.)	151	14
Kommuner, landsting och andra offentliga samfälligheter	4	0
Affärsbanker	182	17
Sparbanker	47	4
Försäkringsanstalter (liv-, sak- och pensionsförsäkring)	400	37
Övriga kreditinrättningar	9	1
Aktiebolag, ekonomiska föreningar o. d.	152	14
Fonder, stiftelser etc., som ej förvaltas av statsinstitutioner	34	3
Understödsföreningar, sjuk- och arbetslöshetskassor etc.	29	3
Enskilda personer	67	6
Summa	1 074	100

Bortsett från statens upplåning på obligationsmarknaden emitterades under tiden februari—maj ett 15-tal obligations- och förlagslån till ett belopp av närmare 400 mkr. Bland låntagarna märktes fartygsfinansieringsinstitutet (40 mkr), norska staten (62 mkr), SAS (förlagslån på 33,75 mkr), de tre största städerna (90 mkr) och industrier (sammanlagt 124 mkr).

Från mitten av maj inträdde ett uppehåll i emissionsverksamheten som, bortsett från försäljningen av ett kort statslån i juni, varade till i början av september.

Kursläget för guldkantade obligationer undergick efter räntehöjningen i januari endast små förändringar under första kvartalet. Någon dragning uppåt av kurserna kunde förmärkas under februari—mars, särskilt beträffande lågprocentigt material såsom 3 och 3 ½ % obligationer, men uppgången inskränkte sig till omkring en procentenhet i några enstaka lån. I mitten av april inträdde en försvagning i kursläget för såväl långa som korta obligationer. För långa lån blev nedgången högst en procentenhet. För korta lån inleddes emellertid en period av successivt fallande kurser, som i stort sett varade fram till halvårsskiftet. Flertalet korta statslån gick tillbaka 2 à 3 procentenheter, innebärande en höjning av den effektiva förräntningen med omkring 1 procent från 5,0—5,25 till omkring 6 procent eller något däröver. Orsaken torde ha varit det till följd av budgetutfallet under våren och statslånet i mars påtagligt skärpta likviditetsläget med därav följande bankupplåning i riksbanken. Kurserna för de långa lånen stabiliserade sig emellertid snabbt, och kursläget förblev därefter i stort sett oförändrat fram till sista juniveckan då en försvagning inträdde med kursfall för vissa lån med upp till en procentenhet. Anledningen synes bl. a. ha varit diskontohöjningen i England med de spekulationer kring ränteutvecklingen i Sverige, som den medförde, men torde också ha stått i samband med den svaga kassalikviditeten i banksystemet. Emissionen i juni av ett kort statslån och av skattkammarväxlar, som beröres närmare nedan, skedde även till högre räntesatser än tidigare.

Nya emissioner för stadshypotekskassan och bostadskreditkassan offentliggjordes i mitten av augusti. För stadshypotekskassans vidkommande utbjöds ett 12-årigt 5 ½ % lån med konverteringsrätt efter 10 år till kursen 99 %. Bostadskreditkassans lån var till konstruktionen likadant som vårlånet, men emissionskursen sattes även för detta lån till 99 %. Teckningen pågick den 5—10 september, och likvidtiden utsträcktes till den 31 december 1960. Emissionskursen gav lånen en effektiv förräntning, som med ca 0,1 % översteg avkastningen vid de senaste emissionerna för de båda instituten. Vid teckningstidens slut hade tecknats 252 mkr på stadshypotekskassans lån och 64 mkr på bostadskreditkassans.

Tabell 7. Obligations- och förlagslåneemissioner 1960.

(Preliminära uppgifter.)

	Obliga- tions- datum	Ränte- fot (%)	Låne- belopp (mkr)	Löp- tid (år)	Bind- nings- tid	Amor- terings- tid	Emis- sions- kurs	Emis- sions- datum
Obligationslån								
<i>Staten</i>								
	12/4	5½	1 074	15	10	—	100	15/3
	27/6	5¼	89	22 mån.	—	—	100	9/6
	1/12	5,55	147	7½	—	»Spar 60»	100	31/10
<i>Hypoteksinstitut</i>								
<i>Hypoteksbanken</i>								
	15/5	5½	28	40	10	1961-2000	lägst 99	—
	20/5	5	15	5	—	—	100	—
	20/5	5½	50	5½	—	—	100-101	—
<i>Stadshypotekskassan</i>								
	10/4	5½	305	22	10	—	100	25/1
	10/10	5½	303	12	10	—	lägst 99	5/9
<i>Bostadskreditkassan</i>								
	10/1	5¾	80	40	10	1961-2000	100	25/1
	10/10	5¾	87	40	10	1961-2000	lägst 99	5/9
<i>Sparbankernas Intecknings AB</i>								
	1/5	5½	6	15	10	—	100	—
	15/10	5½	23	12	10	—	lägst 99	—
	15/10	rörl.	5	20	10	—	100	—
<i>Stockholms Intecknings Garanti AB</i>								
	20/9	5½	5	12	10	1961-1972	lägst 99	—
<i>Göteborgs Intecknings Garanti AB</i>								
	30/5	5½	10	15	10	—	lägst 99	—
<i>Sv. Fartygskredit AB</i>								
	20/2	5¾	30	10	—	1960-1970	100	13/2
<i>Skeppshypotekskassan</i>								
	15/3	5¾	10	10	—	1961-1970	100	10/3
<i>Kommuner</i>								
<i>Malmö stad</i>								
	11/4	5¾	15	25	10	1961-1985	99	31/3
<i>Stockholms stad</i>								
	2/5	6	50	30	10	1961-1990	100	25/4
<i>Göteborgs stad</i>								
	16/5	6	25	30	10	1961-1990	100	9/5
<i>Stockholms stad</i>								
	7/11	6	50	30	10	1961-1990	100	24/10
<i>Industrier</i>								
<i>Skellefteå Kraft AB</i>								
	15/3	6	25	25	10	1963-1985	100	7/3
<i>Sängkällforsen AB</i>								
	19/4	5¾	30	25	10	1963-1985	98	8/4
<i>Hammarforsen Kraft AB</i> ...								
	10/5	6	20	25	10	1962-1985	100	3/5
<i>Bålforsens Kraft AB</i>								
	12/5	6	24	25	10	1962-1985	100	5/5
<i>Sv. Cellulosa AB</i>								
	27/4	6	25	20	10	1962-1980	100	20/4
<i>Bergvik och Ala AB</i>								
	20/10	6	16	25	10	1962-1985	100	13/10
<i>Sandvikens Jernverk AB</i>								
	2/11	6	25	22	10	1962-1982	100	21/10
<i>Örebro Elektriska AB</i>								
	28/12	6	20	25	10	1962-1985	100	21/12
<i>Norska staten</i>								
	25/2	6	62	20	10	1965-1980	100	16/2
Förlagslån								
<i>SAS</i>								
	31/3	7	33,75	22½	12½	1973-1982	100	29/2
<i>Göteborgs Bank</i>								
	20/3	6	12	20	10	—	100	4/3
<i>AB Plåtmanufaktur</i>								
	10/11	6½	4	15	10	1962-1975	100	28/9
<i>Gunnebo Bruk AB</i>								
	20/10	6½	3	15	10	1963-1975	100	28/9
<i>Nymölla AB</i>								
	15/10	7	15	24	7	1970-1984	100	7/10

Anm. Lånebeloppen avser per den 31/12 1960 inbetalda belopp.

Under september—oktober emitterades sedan tre förlagslån och två obligationslån för industrier samt ett lån för Stockholms stad.

Vid mitten av november återupptog stadshypoteks- och bostadskreditkassorna försäljningen av de lån som emitterades i september. Försäljningen sker under hand, och fram till årsskiftet hade ytterligare ca 72 resp. 23 mkr placerats.

I slutet av december emitterades slutligen ett kraftverkslån, som förde upp emissionsbeloppet för industrilån under andra halvåret till 83 mkr.

Det ökade intresse från andra än kreditinstitut för placering i obligationer, som bl. a. kom till uttryck vid statslåneemissionen i mars, har även kunnat konstateras vid andra emissioner under 1960. För att belysa detta har i tabell 8 vissa siffror sammanställts, vilka beträffande 1960 omfattar de emissioner, som skett till och med oktober månad. För staten och hypoteksinstituten omfattar tabellen endast långa lån, och av hypoteksinstituten har endast stadshypoteks- och bostadskreditkassorna medtagits. »Spar 60» ingår ej i tabellen och ej heller premieobligationslån.

I oktober offentliggjordes villkoren för det väntade »folklånet». Obligationerna, som är daterade den 1 december 1960, har en löptid av 7 ½ år med inlösen den 1 juni 1968. Konstruktionen är sådan, att räntan lägges till kapitalet och utbetalas först i samband med inlösen. Inlösen kan ske från och med januari månad 1961, därest obligationsägaren så skulle önska. Räntetillägget beräknas efter stigande räntesatser med 4 ¾ % för åren 1961 och 1962, 5 % 1963, 5 ¼ % 1964 och 5 ½ % för tiden 1965—maj 1968. På inlösningsdagen den 1 juni 1968 tillägges en bonus, varigenom den sammanlagda räntan för hela löptiden blir 50 %, och obligationerna ger på hela löptiden räknat en genomsnittlig förräntning på 5,55 % per år. Teckningstiden började den 31 oktober och pågick till och med den 15 december. Tecknade obligationer skulle likvideras före årsskiftet. Vid teckningstidens utgång hade tecknats 147 mkr av ca 55 000 tecknare.

Bortsett från ett mindre kursfall i augusti för vissa lånetyper i samband med de då genomförda emissionerna för stadshypotekskassan och bostadskreditkassan, var kursläget för såväl långa som korta obligationer i stort sett oförändrat från halvårsskiftet fram till slutet av oktober. Då inträdde en kursuppgång för flertalet typer av obligationer men främst vad beträffar papper med lägre nominell förräntning såsom 3-or, 3 ½-or och 4 ½-or. I oktober var säkerligen bakgrunden en spekulering i en förestående räntesänkning, men denna spekulering avtog relativt snabbt. Kurshöjningarna fortsatte emellertid, föranledda bl. a. av ett visst köpintresse från bankhåll. Kursuppgången under oktober—november uppgick till 2—3 procentenheter för 3, 3 ½ och 4 ½ % obligationer och ungefär detsamma för flertalet av de korta statslånen. Statens långa 3 och 3 ½ % obligationer gav vid slutet av november en effektiv förräntning av omkring 4,70—4,90 och de korta obligationerna omkring 5,50—5,75.

Tabell 8. Obligations- och förlagslånens fördelning på tecknarkategorier i procent.

	Staten					Hypoteksinstitut					Kommuner					Industrier				
	1956	1957	1958	1959	1960	1956	1957	1958	1959	1960	1956	1957	1958	1959	1960	1956	1957	1958	1959	1960
Statsinstitutioner	2	24	16	5	14	8	5	18	11	41	6	—	27	—	25	2	10	9	17	13
Affärsbanker	23	15	19	20	17	37	5	24	35	9	5	—	39	—	1	1	0	1	2	0
Sparbanker, försäkrings- anstalter och övriga kreditinstitut ¹	48	53	52	64	42	51	74	52	47	41	78	—	30	—	40	75	74	69	69	59
Fonder, stiftelser, understödsföreningar, kommuner, landsting, aktiebolag, ekon. föreningar etc. samt enskilda personer ..	27	8	13	11	27	4	16	6	7	9	11	—	4	—	34	22	16	21	12	28
	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	—	100	—	100	100	100	100	100	100

¹ ATP-fonderna ingår i denna grupp.

Tabell 9. Köpkurser och effektiv förräntning vid kvartalsskiftena för några representativa statsobligationslån.

	1959		1 9 6 0							
	31/12		31/3		30/6		30/9		31/12	
	kurs	eff. ränta	kurs	eff. ränta	kurs	eff. ränta	kurs	eff. ränta	kurs	eff. ränta
5 ¼ 1957/67 ..	101	5,09	99 ¾	5,29	98 ½	5,51	98	5,60	98 ½	5,52
4 ½ 1956/80 ..	92 ¾	5,08	90 ¼	5,30	89	5,42	87 ½	5,56	89 ¼	5,41
3 ½ 1943/88 ..	79 ¾	4,82	77 ¾	4,98	77	5,04	76 ½	5,10	79 ½	4,86
3 % 1945/85 ..	72 ¾	4,88	72	4,96	71 ½	5,01	71 ¼	5,05	73 ½	4,86
3 % 1934 (räntelånet)	67 ½	4,45	66	4,55	65	4,62	65	4,62	67 ½	4,44

Samtidigt med räntehöjningen i januari höjdes diskontot för skattkamarväxlar, innebärande att diskontosatsen för exempelvis en 3-månaders skattkamarväxel gick upp från 3,4 till 3,85 %. Höjningen avtog för längre växlar för att beträffande växlar med 7—9 månaders löptider begränsas till 0,05 %, d. v. s. en höjning från 4,2 till 4,25 %.

I jämförelse med de inom banksystemet tillämpade inlåningsräntorna, som för vissa räkningar uppgick till 4,75 %, och de på marknaden gällande dagslåneräntorna, kom skattkamarväxeldiskontona att framstå som alltför låga. Den 2 maj vidtogs en ny höjning av skattkamarväxeldiskontot, denna gång för samtliga typer av växlar med 0,3 %, innebärande en diskontosats för 3 månaders växlar av 4,15 % och för de längsta växlarna på 7—9 månader av 4,55 %.

Under året har inledande försök gjorts att utanför banksystemet etablera en marknad för korta statspapper, såväl obligationer som skattkamarväxlar. Som berörts i översikten ovan emitterade riksgäldskontoret i juni ett kort statslån. Lånet, som vid emissionen hade en löptid av 22 månader, löper med 5 ¼ % ränta och utbjöds till teckning under tiden 13—21 juni. Samtidigt utbjöds skattkamarväxlar förfallande mars—april—maj 1961 (9—11 månader) till 4,75 % diskonto. En skattkamarväxels konstruktion med avräkning på samma sätt som vid vanlig växeldiskontering innebär att en köpare av skattkamarväxlar erhåller avkastningen (diskontot) redan vid köpetillfället. Köparen kan sålunda tillgodogöra sig ränta på diskontot redan under växlens löptid, varigenom den effektiva avkastningen blir högre än diskontosatsen. För exempelvis 10 månaders skattkamarväxlar som avräknas till ett diskonto av 4,75 % blir den effektiva avkastningen ca 4,95 %. På det korta obligationslånet tecknades ca 90 mkr, ett belopp som, sett mot bakgrunden av att däri icke ingick några bankteckningar, måste betecknas som relativt tillfredsställande. Samtidigt tecknades ca 50 mkr skattkamarväxlar, likaledes av andra kategorier tecknare än kreditinstitut.

Alltsedan emissionerna i juni har ansträngningar gjorts i syfte att placera skattkamarväxlar i marknaden utanför banksystemet. Det belopp som under tiden juni—december sålts till andra än affärsbanker uppgår till ca 125 mkr. Det förhållandet, att skattkamarväxeln emellertid ännu så länge är ett utanför bankkretsar relativt okänt begrepp, måste självfallet medföra att etablerandet av en vidgad marknad för detta papper får ses på längre sikt.

Riksgäldskontoret beslöt med verkan från och med den 14 november att sälja alla skattkamarväxlar oberoende av löptiden till ett diskonto av 4,75 %, innebärande en höjning av diskontosatserna för de kortare växlar med upp till 0,4 %.

I början av december beslöts att ånyo något differentiera diskontosatserna för skattkamarväxlar. Från och med den 12 december utbjöd riksgäldskontoret växlar med löptider upp till 5 månader till 4,5 % diskonto och längre växlar förfallande juli—september—november 1961 till 5 % diskonto. De nya satserna innebar sålunda en sänkning med 0,25 % för växlar per vårmånaderna 1961 och en motsvarande höjning för de längre typerna.

Diskontosatserna för skattkamarväxlar med löptiderna 3, 6 och 9—12 månader framgår av följande sammanställning.

3-månaders växlar				
	31/3	30/6	30/9	31/12
1958	3,5	3,0	2,8	2,7
1959	2,7	2,9	2,9	3,4
1960	3,85	4,15	4,35	4,5

6-månaders växlar				
	31/3	30/6	30/9	31/12
1958	4,0	3,5	3,3	3,2
1959	3,2	3,4	3,4	3,9
1960	4,15	4,45	4,65	5,0

9—12-månaders växlar				
	31/3	30/6	30/9	31/12
1958	4,3	3,8	3,5	3,4
1959	3,4	3,6—3,8	3,6—3,8	4,2
1960	4,25	4,75	4,75	5,0

Valutamarknaden och betalningsbalansen

Valutarenserven

Sveriges totala valutarenserv nådde vid utgången av november 1959 en toppnivå och uppgick då till 3 259 mkr. Det osedvanligt stora importöverskottet under vintern 1959/60 medförde en betydligt större valutaavtappning under de fyra följande månaderna än som av säsongmässiga orsaker

Tabell 10. Valutareservens förändringar 1957—1960.

Mkr.

Månad	1 9 5 7			1 9 5 8			1 9 5 9			1 9 6 0		
	RB	AB	S:a	RB	AB	S:a	RB	AB	S:a	RB	AB	S:a
Januari	- 44	+ 3	- 41	- 34	- 4	- 38	+ 16	+ 19	+ 34	-335	+187	-148
Februari	- 55	- 20	- 75	- 82	+ 9	- 73	+ 1	- 6	- 5	+ 53	- 84	- 31
Mars	+114	-133	- 19	+ 10	- 79	- 70	+ 15	+ 44	+ 59	+154	-321	-166
April	- 61	- 31	- 92	- 23	- 95	-118	+ 44	-134	- 90	+257	-328	- 71
Maj	+ 7	+ 43	+ 50	+ 61	- 75	- 14	+ 2	+ 29	+ 31	+ 12	- 9	+ 3
Juni	+ 58	- 44	+ 14	+ 21	+ 24	+ 45	+ 45	- 32	+ 14	+ 51	- 53	- 2
Juli	+ 36	+ 37	+ 73	+ 59	+ 66	+125	+ 15	+ 68	+ 83	+ 8	+ 48	+ 56
Augusti	- 56	+ 19	- 37	+ 45	+ 72	+117	- 74	+ 91	+ 18	+101	- 44	+ 57
September	- 53	+122	+ 69	+ 30	+ 30	+ 60	- 23	+ 74	+ 51	+ 9	+ 10	+ 19
Oktober	+ 31	+ 8	+ 38	- 50	+ 85	+ 35	-226	+152	- 74	+ 19	+ 65	+ 84
November	- 68	+ 78	+ 10	+ 37	- 15	+ 23	+ 14	+135	+149	- 40	+ 12	- 27
December	+ 4	+ 79	+ 83	+ 10	+ 51	+ 61	-108	-104	-212	- 21	+ 89	+ 68
Kvartal												
1	+ 16	-150	-134	-106	- 75	-181	+ 32	+ 56	+ 88	-128	-217	-345
2	+ 4	- 32	- 29	+ 59	-146	- 87	+ 91	-136	- 45	+320	-390	- 70
3	- 73	+178	+105	+134	+168	+302	- 82	+233	+151	+118	+ 14	+132
4	- 33	+164	+131	- 2	+121	+119	-321	+183	-138	- 42	+166	+124
S u m m a	- 87	+160	+ 73	+ 85	+ 68	+153	-279	+336	+ 57	+269	-427	-159
Behållning december	2 360	478	2 838	2 445	546	2 991	2 166	881	3 047	2 435	454	2 889

Anm. RB = riksbanken, AB = affärsbankerna

Tabell 11. Valutareservens sammansättning.

Mkr.

	Förändring						Ställning november 1960		
	november 1958— november 1959			november 1959— november 1960			RB	AB	S:a
	RB	AB	S:a	RB	AB	S:a			
Guld	— 65	—	— 65	—105	—	—105	883	—	883
Konvertibla valutor .	— 20	+487	+467	+300	—611	—311	1 659	376	2 035
Övriga valutor	— 75	+ 3	— 72	— 13	— 9	— 22	— 86	—11	— 97
Summa guld och va- lutor	—160	+490	+330	+182	—620	—438	2 456	365	2 821

kunde väntats. Den valutaförlust som inträffade under andra kvartalet var däremot säsongmässigt betingad. Under andra halvåret ökas valutareserven i regel varje månad, och detta var även fallet under 1960 med undantag för november, men ökningen låg i genomsnitt vid en lägre nivå än normalt. Vid utgången av november uppgick den totala valutareserven till 2 821 mkr, vilket med 438 mkr understeg reserven tolv månader tidigare. För december föreligger endast preliminära siffror, som visar på en ökning med 68 mkr till 2 889 mkr eller 159 mkr lägre än vid årsskiftet 1959/60. Under 1959 ökade den totala valutareserven med 57 mkr.

Valutareservens utveckling under åren 1957—1960 med fördelning på riksbanken och affärsbankerna framgår av tabell 10.

Valutareservens sammansättning, som redovisas i tabell 11, visar inga väsentliga förändringar. Guldets andel utgjorde vid slutet av november 1960 liksom vid samma tidpunkt 1959 drygt 30 %. Resterande del av reserven täcktes av konvertibla valutor.

Däremot har stora förskjutningar ägt rum i fördelningen av valutainnehavet mellan riksbanken och affärsbankerna. Under sista kvartalet 1959 började, som omnämns i föregående års berättelse, affärsbankerna att i ökad omfattning förvärva utländska valutor. I början av 1959 svarade bankerna för ca 19 % av valutareserven, men vid slutet av januari 1960 hade denna siffra stigit till 37 %. Därefter bröts emellertid denna tendens, och procenttalet sjönk kraftigt för att vid utgången av augusti 1960 uppgå till 10 %. En viss återhämtning skedde under årets sista månader, varigenom affärsbankernas andel vid årsskiftet 1960/61 kom att utgöra ca 16 % av valutareserven. Orsakerna till utvecklingen under 1960 är närmast att söka i den radikalt försämrade likviditetssituationen för bankerna.

Betalningsbalansen

Valutareservens förändringar får ses mot bakgrunden av betalningsbalansens utveckling under 1960, som karakteriserades av ett stigande importöverskott, vars verkan ej uppvägdes av förändringarna i övriga poster. På grundval av tillgängliga uppgifter kan en preliminär betalningsbalans för 1960 sammanställas (tabell 12).

Tabell 12. Betalningsbalansen 1958—1960.

Mkr.

	1958	1959	1960 prel.
Export f.o.b.	+ 10 851	+ 11 424	+ 13 075
Import c.i.f.	— 12 317	— 12 488	— 14 550
<i>Handelsbalansens saldo</i>	— 1 466	— 1 064	— 1 475
Sjöfartsnetto	+ 1 250	+ 1 240	+ 1 325
Övriga löpande betalningar (netto)	— 80	— 210	— 200
<i>Bytesbalansens saldo</i>	— 296	— 34	— 350
Kapitaltransaktioner (netto)	— 11	— 81	— 60
Statistiska fel m.m.	+ 460	+ 172	+ 251
<i>Förändringar i valutareserven</i>	+ 153	+ 57	— 159

Utrikeshandeln har under 1960 befunnit sig i ett mycket expansivt skede. Exporten har under de elva första månaderna 1960 varit högre varje månad än motsvarande månad något annat år. Detsamma gäller importen med undantag för juli månad, då den obetydligt understeg 1957 års månads-siffra (tabell 13).

Den uppåtgående tendensen hade för exportens del startat i början av 1959, då 1958 års moderat nedåtriktade trend bröts, medan importutvecklingen inte svängde uppåt förrän i mitten av 1959. Från och med denna tidpunkt började importöverskottet successivt att stiga och uppgick för den 12-månadersperiod, som slutade vid utgången av november 1960, till 1 677 mkr. För motsvarande period ett år tidigare var importöverskottet 1 015 mkr. De i tabell 12 upptagna handelssiffrorna för 1960, som visar ett underskott i handelsbalansen på 1 475 mkr, har hämtats från den senaste officiella uppskattningen; de torde komma att ändras då definitiv statistik föreligger.

Övriga transaktioner inom bytesbalansen brukar uppdelas i »sjöfartsnettot» och »övriga löpande betalningar». *Sjöfartsnettot*, som år 1957 nådde sin högsta nivå med siffran 1 440 mkr, försämrades därefter successivt och blev för år 1959 1 240 mkr. Under 1960 har nettot återigen ökat, och för hela året beräknas det uppgå till 1 325 mkr. Ökningen om 85 mkr under 1960

Tabell 13. Månadssiffror över utrikeshandeln 1957—1960.

Mkr.

	Export				Import				Import (—) resp. export (+) överskott			
	1957	1958	1959	1960	1957	1958	1959	1960	1957	1958	1959	1960
Januari ..	915	916	838	1 015	1 141	1 225	922	1 326	— 226	— 309	— 84	— 311
Februari .	794	748	827	1 101	1 050	955	911	1 267	— 256	— 207	— 84	— 166
Mars	803	709	825	993	1 052	1 030	913	1 207	— 249	— 321	— 88	— 214
April	869	759	931	1 075	1 038	979	1 093	1 119	— 169	— 220	— 162	— 44
Maj	1 062	978	1 034	1 087	1 122	1 043	982	1 239	— 60	— 65	+ 52	— 152
Juni	906	990	970	1 075	996	883	1 009	1 198	— 90	+ 107	— 39	— 123
Juli	955	853	940	1 073	1 040	852	931	1 020	— 85	+ 1	+ 9	+ 53
Augusti ..	878	781	857	1 032	956	888	901	1 147	— 78	— 107	— 44	— 115
September	1 032	1 005	903	1 118	998	988	1 064	1 254	+ 34	+ 17	— 161	— 136
Oktober .	989	975	1 155	1 236	1 096	1 080	1 163	1 283	— 107	— 105	— 8	— 47
November	952	952	1 065	1 208	1 062	965	1 237	1 346	— 110	— 13	— 172	— 138
December .	907	1 133	1 079		1 014	1 361	1 362		— 107	— 228	— 283	
Kvartal												
1	2 512	2 373	2 490	3 110	3 243	3 210	2 746	3 803	— 731	— 837	— 256	— 693
2	2 837	2 727	2 935	3 238	3 156	2 905	3 084	3 557	— 319	— 178	— 149	— 319
3	2 865	2 639	2 700	3 224	2 994	2 728	2 896	3 421	— 129	— 89	— 196	— 197
4	2 848	3 060	3 299		3 172	3 406	3 762		— 324	— 346	— 463	
Summa ..	11 062	10 799	11 424		12 567	12 249	12 488		—1 505	—1 450	—1 064	

Bankoutskottets memorial nr 1 år 1961

är att hänföra till ökningen i det sysselsatta tonnage vid ett i stort sett oförändrat fraktläge. Mot bakgrunden av den senaste tidens utveckling av frakter och av utrikeshandelns och tonnageets volym kan man förvänta att denna uppgång kommer att fortsätta någon tid.

Nettot av *övriga löpande betalningar* kan uppskattas bli ungefär oförändrat under 1960 i förhållande till 1959 års utfall.

Kapitaltransaktionerna har under 1960 liksom under tidigare år resulterat i ett visst underskott, som är nettoresultatet av flera stora transaktioner. Sålunda har Sverige erlagt 235 mkr i amorteringar på de bilaterala skulder som uppstod i samband med EPU:s likvidation men har samtidigt erhållit 177 mkr i amorteringar på motsvarande fordringar. Både i vad avser skulderna och fordringarna har vissa förskottsamorteringar gjorts under 1960.

I amorteringar på statliga långfristiga krediter till utlandet har influitit drygt 60 mkr. Även här har en förskottsamortering gjorts. På det s.k. Marshalllånet har Sverige erlagt 4 mkr som amortering.

Värdepappershandeln beräknas totalt under 1960 komma att svara för en kapitalutförsel om ca 60 mkr. Här märkes det obligationslån om 62 mkr som norska staten i februari med riksbankens medgivande utlade på den svenska marknaden.

Övriga under denna rubrik i betalningsbalansen inkluderade transaktioner, vari bland annat återfinnes tillskott till den europeiska fonden och inbetalningen till IDA (se härom s. 27), uppgår till ett obetydligt belopp, varför resultatet blir ett valutautflöde på 60 mkr.

Valutakurserna

De av riksbanken noterade marginalkurserna gentemot valutabankerna för vissa utländska valutor har under 1960 varit oförändrade med ett rent formellt betingat undantag. Den från årsskiftet 1959/60 i Frankrike införda nya myntenheten, den s.k. nouveau franc (NF), motsvarande 100 dittillsvarande myntenheter, medförde nämligen att riksbanken noterade nya marginalkurser (köpkurs 100 NF = 103,236 kronor, säljkurs 100 NF = 106,378 kronor). Isländska kronor, vilka riksbanken hade upphört att notera fr. o. m. den 14 juli 1958, upptogs fr. o. m. den 29 februari 1960 åter till notering (köpkurs 100 isländska kronor = 13,478 kronor, säljkurs 100 isländska kronor = 13,717 kronor).

De internationella finansorganisationerna

Den europeiska fonden, som upprättades i samband med det Europeiska monetära avtalets ikraftträdande vid årsskiftet 1958/59 (se föregående års berättelse s. 23), har under 1960 lämnat Island en kredit på 12 miljoner

dollar och Turkiet en kredit på 50 miljoner dollar. Fondens verksamhet under året har för Sveriges del medfört att ett belopp om 1,3 mkr tillskjutits. Vid årsskiftet 1960/61 utgjorde det under 1959 och 1960 från Sverige infordrade beloppet sammanlagt 10,1 mkr.

De i samband med *EPU:s likvidation* uppkomna fordringarna om totalt 70,4 miljoner dollar och skulderna om totalt 69,4 miljoner dollar har under 1960 nedamorterats till 15,1 miljoner resp. 6,8 miljoner dollar.

Fordringarna på Danmark, Frankrike, Portugal samt Schweiz har till fullo återbetalats under 1959 och 1960 liksom skulderna till Belgien, Österrike och Italien. Under 1960 har transaktionerna inneburit ett nettoutflöde av valutor från Sverige om 57 mkr mot ett valutainflöde för samma ändamål under 1959 om 19 mkr.

Den vid Internationella återuppbyggnadsbankens årsmöte 1959 beslutade nya organisationen *International Development Association* (Internationella utvecklingsfonden — IDA) började i november 1960 sin verksamhet, sedan erforderligt antal medlemsländer i banken, däribland Sverige, beslutat ingå i organisationen. Beträffande IDA:s stadgar och verksamhet torde få hänvisas till propositionen nr 105/1960. Sveriges andel av utvecklingsfondens resurser, som beräknats efter andelen i återuppbyggnadsbanken, uppgår till 10,1 miljoner dollar eller 52,2 mkr. Av detta belopp har enligt stadgarna 2,3 miljoner dollar eller ca 12 mkr inbetalats i december 1960. Betalningen erlades med ca 3 mkr i konvertibla valutor och resten, ca 9 mkr, i form av en skuldförbindelse utställd av svenska staten.

Riksbankens bokslut

Å sidorna 28—34 har intagits riksbankens bokslut för år 1960.

Vid uppgörande av riksbankens bokslut för 1960 har guldbehållningen i likhet med föregående år redovisats på tillgångssidan till ett pris av 2 480 kronor per kilogram. Såsom en särskild tilläggspost »Övervärde å guld» upptages skillnaden mellan guldbehållningens dagsvärde och värdet enligt nämnda pris.

Liksom föregående år har upplupna, ännu ej betalda räntor å svenska obligationer per den 31 december 1960 krediterats vinst- och förlustkontot. Av diskontot å svenska skattkamarväxlar har den del, som belöper sig på bokföringsåret, bokförts å vinst- och förlusträkningen.

Riksbankens nettovinst under 1960 har uppgått till ett belopp av 194 632 673 kronor 90 öre.

	1959		1960	
	Kronor		Kronor	
Tillgångar				
Guldbehållning	420 515 225	12	375 340 493	92
Övervärde å guld	566 557 786	89	505 694 126	78
	(987 073 012)	(01)		
Utländska statspapper	1 037 349 574	60	1 184 864 600	—
Utrikes växlar	19 863 402	39	158 046 743	86
Fordringar hos utländsk bank eller bankir, nettobelopp	122 024 903	16	211 343 379	42
Övriga utländska tillgångar	9 426 260	99	10 771 198	75
	(1 188 664 141)	(14)		
Skattkammarväxlar	3 215 000 000	—	4 350 000 000	—
Statens och hypoteksinrättningsobligationer	1 678 482 340	—	1 654 821 350	—
	(4 893 482 340)	(—)		
Diskonterade växlar	2 023 660	49	2 046 881	62
Hypotekslån	239 052 585	96	4 225 267	05
Avbetalningslån	56 248 271	11	58 458 744	14
	(297 324 517)	(56)		
Hos riksgäldskontoret inestående pensions- fondsmedel	6 767 843	18		
				6 767 843 18
Skiljemynt	23 165 847	47		
				17 163 626 69
Inhemskas bankers checkar, postremissväxlar m. m.	12 492 471	64		
				14 554 586 21
Övriga tillgångar	82 919 222	78		
				139 064 975 30
Sveriges kvot i Internationella valutafonden	775 981 500	—		
				775 981 500 —
Sveriges andel i Internationella återuppbygg- nadsbankens grundfond, inbetalt belopp ..	103 464 200	—		
				103 464 200 —
Summa	8 371 335 095	78		
				9 572 609 516 92

balansräkning

	1 9 5 9		1 9 6 0	
	Kronor		Kronor	
Skulder				
Utelöpande sedlar	6 266 095	711 —		6 559 044 246 —
Utelöpande postremissväxlar	7 318 171	25		3 813 733 24
Checkräkning (statliga myndigheter)	146 067 887	92	118 256 532	55
» (bankaktiebolag)	137 690 000	87	154 471 697	04
» (andra insättare)	1 485 758	48	1 485 477	71
	(285 243 647)	27)		
Depositions- och kapitalräkning	175 906	56	175 906	56
Statens budgetutjämningsfonds medel	89 976 984	95		
Investeringskontomedel	5 623 423	32	4 408 138	21
Skogskontomedel	9 349 935	91	7 404 733	95
Medel å konton för investering i skogsbruk och rörelse	282 203 724	03	1 143 502 020	74
	(387 329 974)	77)		
Kursdifferenskonto	535 092 105	29		615 075 173 04
Övriga skulder	32 807 254	88		45 595 991 53
Grundfond	50 000 000	—	50 000 000	—
Avbetalningslånefond	65 000 000	—	65 000 000	—
Reservfond	20 000 000	—	20 000 000	—
Pensionsfonder	6 767 843	18	6 767 843	18
Balanserade vinstmedel från föregående år	678 100	40	809 646	11
vinst för året	133 131 545	71	194 632 673	90
	(275 577 489)	29)		
Internationella valutafonden	581 851 611	01		581 822 539 95
Internationella återuppbyggnadsbanken	19 131	02		343 163 21
Summa	8 371 335 095	78		9 572 609 516 92

	1959		1960			
	Kronor		Kronor			
Utgifter och förluster						
Räntor å inlåningsräkningar	646 047	81		518 989	39	
<u>Arvoden till fullmäktige och suppleanter för fullmäktige, m. fl.</u>						
Fullmäktige och suppleanter för dem	98 099	39	97 968	47		
Styrelseledamöter vid avdelningskontoren och suppleanter för dem	140 706	16	139 879	02		
Ledamöter i valutastyrelsen och suppleanter för dem	15 300	—	15 300	—		
	254 105	55	253 147	49		
<u>Avlöningar till ordinarie tjänstemän</u>						
Lön, vikariatsersättning, kallortstillägg m. m. .	5 467 415	20	5 222 454	64		
<u>Avlöningar till icke ordinarie personal</u>						
Lön, vikariatsersättning, kallortstillägg m. m.	2 324 253	86	2 548 052	44		
Arvode till ombudsmannen i Malmö	4 320	—	4 320	—		
Ersättning till tillfälliga befattningshavare ..	1 611 382	87	1 708 690	24		
Övertidsersättning, m. m.	56 726	05	70 113	34		
	3 996 682	78	4 331 176	02		
<u>Arvoden och särskilda ersättningar, m. m.</u>						
Arvoden enligt 36 § avlöningsreglementet	6 000	—	12 275	01		
Personliga lönetillägg m. m.	567	60	168	90		
Gottgörelse jämlikt 18 §, 1 mom. avlöningsreglementet	16 613	20	15 223	55		
Gratifikation eller belöning enligt 37 § avlöningsreglementet	7 150	—	4 220	—		
	30 330	80	31 887	46		
<u>Rörligt tillägg</u>	1 411 508	50	1 865 108	39	11 703 774	—
	(11 160 042)	83)				
Pensionskostnader	2 710 818	46			13 002 957	98
	14 516 909	10	Transport		15 225 721	37

¹ Därav preliminär arbetsgivaravgift enligt lagen om försäkring för allmän tilläggspension m. m. kr. 247 000:—.

förlusträkning

	1959		1960	
	Kronor		Kronor	
Inkomster och vinster				
Diskonto å växlar	135 095	58	118 918	04
Räntor å hypotekslån m. m.	2 620 614	63	10 701 718	94
Räntor å avbetalningslån	2 894 882	45	3 102 284	70
Inbetalningar å inom linjen förda eller avskrivna lånefordringar	1 806	53	7 873	34
	(5 652 399)	19)		
Av utrikesrörelsen uppkommen vinst	41 400	765 84		64 097 091 15
Inkomst av svenska statspapper och obligationer, efter nedskrivningar	105 932 404	16	137 893 120	40
Provisioner m. m.	77 984	85	70 077	21
Courtage å obligationer	5 079	83	5 208	86
Ränta å hos riksgäldskontoret inestående pensionsfondsmedel	284 249	41	304 552	94
Avgifter för i förvar mottagna depositioner ..	356 467	54	386 667	28
Ersättning för förvaltning av statens bosättningslånefond	291 984	—	269 724	—
Ersättning för förvaltning av statens egna hemslånefond m. fl. fonder	179 119	50	168 458	50
Köpeskilling för försålda fastigheter	193 500	—	—	—
Inkomster av fastigheter	394 210	42	390 608	38
Kassaöverskott	4 550	53	2 755	94
Diverse	57 788	39	129 472	28
	(107 777 338)	63)		
Summa	154 830 503	66	217 648 531	96

	1959	1960	
	Kronor	Kronor	Kronor
Utgifter och förluster			
<u>Förvaltningsutgifter, m. m.</u>	(14 516 909 10)	Transport	15 225 721 37
Ändrings- och reparationsarbeten å fastigheter	784 574 83	308 321 76	
Avloppsanläggning	66 696 82	89 478 33	
Fastighetsutskylder, renhållning av gator och gårdar	116 308 43	110 417 67	
Kontorshyror inklusive hyra för Rosenbad ..	377 615 39	185 995 64	
Rengöring inom fastigheterna	260 418 49	265 140 57	
Värme och belysning	257 652 26	262 031 59	
Omläggning av riksbankens värmesystem	111 099 01	354 256 13	
Inventarier och deras underhåll	200 172 71	278 841 26	
Materialier, tidningar, böcker, m. m.	424 626 09	259 968 66	
Post-, assurances-, telegram- och telefonavgifter	936 526 95	988 339 08	
Rese-, traktaments- och flyttningkostnader ..	98 608 74	88 253 13	
Sjukvård och begravningshjälp, m. m.	132 519 08	136 461 17	
Vissa beredskapsutgifter	111 511 46	22 560 72	
Övriga förvaltningsutgifter	274 442 28	215 202 37	3 565 268 08
	(4 152 772 54)		
Courtage å obligationer	6 163 16	9 526 06	
Kassaförluster	8 914 41	5 611 62	
Diverse	14 198 74	9 730 93	24 868 61
	(29 276 31)		
Kostnader för sedeltryckeriet ¹	1 600 000 —	3 000 000 —	
Kostnader för pappersbruket ¹	1 400 000 —	1 200 000 —	4 200 000 —
	(3 000 000 —)		
Summa utgifter och förluster	21 698 957 95		23 015 858 06
Saldo vinst	133 131 545 71		194 632 673 90
Summa	154 830 503 66		217 648 531 96

¹ Jämför § 28 i berättelsen.

**Vissa inom linjen förda tillgångar vid 1959 och
1960 års slut.**

<i>Tillgångar</i>	1959		1960	
	Kronor		Kronor	
Riksbankens mynt- och medaljsamling	158 037	81	158 037	81
Taxeringsvärdet av riksbankens fastigheter vid resp. års slut enligt nedanstående specifikation	20 511 400	—	20 511 400	—
Aktier i Internationella Banken i Basel ¹	1 800 000	—	1 800 000	—
Vissa utländska obligationer och fordringar	44 403 860	35	42 716 679	69
Summa	66 873 298	16	65 186 117	50
Fastigheten i:				
Stockholm: bankhuset	5 910 000	—	5 910 000	—
sedeltryckeriet	1 500 000	—	1 500 000	—
Göteborg	1 585 000	—	1 585 000	—
Falun	365 000	—	365 000	—
Gävle	375 000	—	375 000	—
Halmstad	410 000	—	410 000	—
Härnösand	290 000	—	290 000	—
Jönköping	226 000	—	226 000	—
Karlstad	200 000	—	200 000	—
Kristianstad	300 000	—	300 000	—
Linköping	500 000	—	500 000	—
Luleå	387 000	—	387 000	—
Mariestad	273 000	—	273 000	—
Nyköping	520 000	—	520 000	—
Uppsala	666 200	—	666 200	—
Visby	240 000	—	240 000	—
Växjö	830 000	—	830 000	—
Örebro	325 000	—	325 000	—
Östersund	300 000	—	300 000	—
Tumba:				
fabriksanläggningar jämte fasta maskiner och bostäder	4 313 000	—	4 313 000	—
hemmanet inkl. Lill-Tumba	671 200	—	671 200	—
sedelförbränningshuset	200 000	—	200 000	—
Diverse valv	125 000	—	125 000	—
Summa	20 511 400	—	20 511 400	—

¹ Hela aktieinnehavet utgör Schw. Fracs 10 000 000:— (4 000 st. aktier à Schw. Fracs 2 500:—). Av likviden härför har 25 % erlagts.

Avbetalningslånefonden

Fördelningen den 31 december 1960 på riksbankens olika kontor av utestående lån från avbetalningslånefonden framgår av följande tabell:

	Utestående lån	
	Antal	Belopp kronor
Huvudkontoret	543	2 145 065
Avdelningskontoret i: Göteborg	1 363	7 869 496
Malmö	1 095	8 007 437
Falun	284	880 807
Gävle	435	1 374 765
Halmstad	279	1 054 901
Härnösand	654	1 867 491
Jönköping	413	1 479 395
Kalmar	210	671 986
Karlskrona	264	768 166
Karlstad	262	859 644
Kristianstad	334	1 297 981
Linköping	624	2 164 151
Luleå	1 004	2 880 568
Mariestad	179	605 466
Nyköping	270	1 023 760
Umeå	728	2 088 997
Uppsala	2 521	13 893 851
Visby	232	951 043
Vänersborg	171	575 666
Västerås	436	1 323 494
Växjö	302	1 101 481
Örebro	374	1 301 069
Östersund	650	2 272 064
Summa	13 627	58 458 744

Statens bosättningslånefond

I nedanstående översikt redovisas fördelningen den 31 december 1960 på riksbankens olika kontor av utestående ej avskrivna lån från bosättningslånefonden.

	Utestående lån	
	Antal	Belopp kronor
Huvudkontoret	7 621	6 794 355
Avdelningskontoret i: Göteborg	2 291	2 342 388
Malmö	4 152	4 108 904
Falun	1 145	1 316 408
Gävle	1 619	1 570 069
Halmstad	676	701 249
Härnösand	2 253	2 124 384
Jönköping	1 245	1 242 542
Kalmar	996	1 019 224
Karlskrona	919	925 484
Karlstad	1 129	1 107 676
Kristianstad	1 431	1 516 775
Linköping	2 178	2 394 153
Luleå	2 007	2 034 332
Mariestad	1 222	1 255 084
Nyköping	948	987 132
Umeå	1 827	1 822 007
Uppsala	1 494	1 830 855
Visby	170	165 705
Vänersborg	1 423	1 471 430
Västerås	1 530	1 506 541
Växjö	682	749 436
Örebro	1 370	1 464 319
Östersund	705	713 068
Summa	41 033	41 164 019

Egnahems- m. fl. lånefonder

Den 31 december 1960 utestående lån, som övertagits från egnahemsorganen och hushållningssällskapen, fördelar sig till antal och belopp på de olika kontoren sålunda:

	Utestående lån	
	Antal	Belopp kronor
Huvudkontoret	3 559	39 090 095
Avdelningskontoret i: Göteborg	1 142	3 041 859
Malmö	356	2 300 555
Falun	1 087	3 594 675
Gävle	2 200	5 225 926
Halmstad	1 725	7 343 582
Härnösand	4 020	7 902 141
Jönköping	751	3 425 091
Kalmar	1 100	4 122 169
Karlskrona	1 185	4 893 411
Karlstad	2 438	7 339 162
Kristianstad	2 372	9 649 859
Linköping	1 451	6 103 260
Luleå	4 348	9 162 515
Mariestad	1 137	4 549 136
Nyköping	1 224	6 640 214
Umeå	3 233	9 274 131
Uppsala	1 571	5 629 421
Visby	1 400	3 912 000
Vänersborg	2 917	10 180 105
Västerås	676	2 515 465
Växjö	1 469	4 899 339
Örebro	614	1 366 719
Östersund	3 048	7 381 329
Summa	45 023	169 482 159

Den 31 december 1960 utestående lån, vilka övertagits från egnahemsorganen och hushållningssällskapen, fördela sig till antal och belopp på följande olika lånetyper:

	Utestående lån	
	Antal	Belopp kronor
<i>Utlåning, som handhaves av såväl huvudkontoret som avdelningskontoren:</i>		
Jordbruksegnahemslån, skogslån, äldre tillägslån och förstärkningslån	16 326	82 398 174 —
Bostadsegnahemslån	8 721	35 695 040 —
Uppskovslån	73	25 016 —
Nybyggnadslån	10 832	11 217 386 —
Förbättringslån	4 516	6 306 917 —
Lån till estlandssvenskar	32	150 057 —
Premielån	2 151	942 158 —
Gödselvårdslån	4	624 —
Täckdikningslån	468	147 912 —
Transport	43 123	136 883 284 —
<i>Utlåning, som helt handhaves av huvudkontoret:</i>		
Arrendelån	28	37 137 —
Lån till låneförmedlare:		
Arbetarsmåbrukslån	1 474	21 453 458 —
Jordbruksegnahemslån	59	690 962 —
Bostadsegnahemslån	330	10 413 074 —
Uppskovslån	9	4 242 —
Summa	45 023	169 482 159 —

Riksbankens delfond av fonden för låneunderstöd; stödlån till jordbrukare

Den 31 december 1960 utestående stödlån fördelar sig till antal och belopp i tusental kronor på de olika kontoren sålunda:

	Enl. SFS 369/1951 St A		Enl. SFS 766/1951 St B		Enl. SFS 764/1952 St C		Enl. SFS 723/1954 St D		Enl. SFS 593/1955 St E		Enl. SFS 650/1957 St F		Enl. SFS 83/1960 St G		Summa	
	Antal	Belopp	Antal	Belopp	Antal	Belopp	Antal	Belopp	Antal	Belopp	Antal	Belopp	Antal	Belopp	Antal	Belopp
HK	—	—	6	9,9	354	925,7	12	32,1	527	2 038,7	569	3 223,9	68	265,3	1 536	6 495,5
Göteborg ..	1	2,0	1	8,0	8	10,6	51	101,8	242	351,6	168	409,0	78	200,7	549	1 083,7
Malmö	—	—	7	12,1	16	27,9	391	1 104,5	132	292,3	28	84,7	4	15,0	578	1 536,5
Falun	—	—	—	—	56	57,2	4	14,5	37	69,8	174	735,0	93	311,7	364	1 188,2
Gävle	—	—	—	—	164	94,5	130	92,9	207	247,4	94	237,0	37	93,7	632	765,6
Halmstad ..	—	—	1	0,2	55	48,5	522	1 011,5	673	1 655,0	369	954,7	126	361,8	1 746	4 031,7
Härnösand ..	—	—	—	—	163	117,3	329	218,5	255	217,3	93	132,4	10	12,2	850	697,7
Jönköping ..	—	—	—	—	210	378,9	112	157,7	317	511,2	126	379,2	32	80,8	797	1 507,8
Kalmar	—	—	12	9,9	809	950,3	2	10,8	788	1 868,4	117	335,3	446	1 612,4	2 174	4 787,1
Karlskrona ..	—	—	7	4,4	93	106,2	46	47,5	332	450,0	101	223,2	76	242,1	655	1 073,4
Karlstad ...	1	0,5	5	10,3	186	253,0	58	81,0	329	899,7	277	1 207,6	272	734,8	1 128	3 186,8
Kristianstad ..	—	—	12	31,2	65	111,8	801	1 874,5	397	802,1	128	412,9	72	293,6	1 475	3 526,1
Linköping ...	—	—	19	20,3	540	1 364,4	7	12,7	1 523	4 925,0	421	1 386,6	58	143,5	2 568	7 852,5
Luleå	—	—	—	—	561	431,6	5 639	3 611,9	1 358	1 146,0	217	186,4	1	2,4	7 776	5 378,3
Mariestad ..	—	—	3	3,8	389	629,8	75	79,8	1 504	3 669,2	1 074	3 242,6	206	430,6	3 251	8 055,8
Nyköping ...	—	—	1	0,4	237	472,4	17	38,6	1 180	5 153,3	385	1 960,0	80	257,5	1 900	7 882,1
Umeå	—	—	—	—	968	838,5	5 002	4 312,0	2 327	2 459,4	955	1 524,2	33	44,3	9 285	9 178,4
Visby	—	—	2	2,1	202	442,5	19	37,6	401	1 854,3	863	5 520,8	135	483,8	1 622	8 341,1
Uppsala ...	—	—	2	0,6	110	176,4	—	—	151	204,1	42	113,7	347	991,9	652	1 486,7
Vänernborg ..	2	3,7	4	11,4	140	199,7	207	187,7	896	1 737,9	533	1 284,4	336	843,3	2 118	4 267,9
Västerås ...	1	1,5	3	22,5	286	486,8	18	32,6	439	1 711,9	690	3 477,4	138	455,5	1 575	6 188,2
Växjö	1	0,6	—	—	121	145,2	149	137,1	172	143,0	82	148,2	41	85,5	566	659,6
Örebro	—	—	4	10,0	426	797,9	44	68,7	260	844,9	207	1 081,9	75	230,7	1 016	3 034,2
Östersund ...	—	—	—	—	120	137,3	56	33,5	63	41,4	50	70,1	1	1,5	290	283,7
Summa	6	8,3	89	157,0	6 279	9 204,4	13 691	13 299,5	14 510	33 293,8	7 763	28 331,1	2 765	8 194,5	45 103	92 488,6

Fonden för supplementär jordbrukskredit

Den 31 december 1960 utestående lån fördela sig till antal och belopp på de olika kontoren sålunda:

	Utestående lån	
	Antal	Belopp kronor
Huvudkontoret	42	101 017 —
Avdelningskontoret i: Göteborg	10	20 700 —
Malmö	24	39 350 —
Falun	21	25 350 —
Gävle	14	25 090 —
Halmstad	12	29 050 —
Härnösand	9	27 920 —
Jönköping	29	79 325 —
Kalmar	37	106 380 —
Karlskrona	24	63 500 —
Karlstad	39	93 570 —
Kristianstad	65	115 625 —
Linköping	84	243 540 —
Luleå	7	21 942 —
Mariestad	120	373 611 —
Nyköping	191	539 960 —
Umeå	24	45 750 —
Uppsala	99	303 215 —
Visby	17	34 310 —
Vänersborg	46	121 240 —
Västerås	82	178 780 —
Växjö	19	40 130 —
Örebro	72	153 845 —
Östersund	18	31 964 —
Summa	1 105	2 815 164 —

Värnpliktslån

Den 31 december 1960 utestående lån fördela sig till antal och belopp på de olika kontoren sålunda:

	Utestående lån			
	V-lån (Värnpliktslån från värnpliktslånefonden)		Vu-lån (Värnpliktslån från fonden för låne- understöd)	
	Antal	Belopp kronor	Antal	Belopp kronor
Huvudkontoret	227	631 096	149	262 515
Avdelningskontoret i: Göteborg	69	240 615	44	86 091
Malmö	67	227 630	31	50 517
Falun	29	109 735	3	5 844
Gävle	30	99 525	6	9 505
Halmstad	29	100 160	9	19 495
Härnösand	52	139 901	26	23 975
Jönköping	33	103 790	29	37 799
Kalmar	31	106 925	1	1 300
Karlskrona	42	130 995	15	17 106
Karlstad	24	70 100	43	39 708
Kristianstad	44	124 751	11	15 603
Linköping	38	118 190	5	6 866
Luleå	34	103 991	16	29 616
Mariestad	17	61 100	11	13 998
Nyköping	28	90 615	4	7 983
Umeå	23	58 070	11	20 333
Uppsala	36	101 155	9	4 895
Visby	7	18 765	5	5 750
Vänersborg	32	109 470	11	11 690
Västerås	21	63 425	60	63 900
Växjö	24	74 192	3	8 350
Örebro	25	69 975	12	5 741
Östersund	39	113 109	8	14 684
Summa	1 001	3 067 280	522	763 264

Riksbankens styrelse och vissa förvaltningsåtgärder

§ 1.

Vid det val, som de av riksdagens kamrar utsedda valmännen förrättade den 13 maj 1960, utsågs herrarna Ragnar Persson i Vinberg och Per Åsbrink till fullmäktige för valperioden 1960—1963 (båda omvalda).

Till suppleanter valdes samtidigt för herr Persson i Vinberg ledamoten av riksdagens II kammare J. Sigfrid Jonsson (omvald)
 » » Åsbrink sekreteraren i landsorganisationen Edvard Emanuel Vilhelmsson (nyvald).

Fullmäktige utsåg därefter samma dag för tiden till dess nytt val av fullmäktige år 1961 förrättats

till *vice ordförande* och *deputerad*: herr Persson i Vinberg (omvald);

till *riksbankschef*: herr Åsbrink (omvald);

till suppleant för riksbankschefen att med fullmäktigs rätt och ansvar vid inträffande förfall träda i hans ställe (*vice riksbankschef*): herr Sven Jøge (omvald).

Kungl. Maj:t har från och med den 29 juli 1960 för tre år förlängt förordnandet för f. d. statsrådet Per Edvin Sköld att vara fullmäktig i riksbanken.

Bankdirektör Lundgren, som utsetts att vara direktör i Internationella Återuppbyggnadsbanken i Washington från och med den 1 november 1960 för en tid av två år, har av fullmäktige beviljats tjänstledighet från och med den 1 november 1960 till och med den 31 oktober 1962 för fullgörande av ifrågavarande uppdrag.

§ 2.

Till ledamöter av riksbankens industristyrelse för tiden till dess nytt val av fullmäktige år 1961 försiggått utsåg fullmäktige den 13 maj 1960 herr Persson i Vinberg, ordförande, bankdirektören Hjalmar Ekengren samt f. d. överdirektören Ryno Lundquist, den sistnämnde i egenkap av industrisakkunnig ledamot (samtliga omvalda).

Till suppleanter utsågs samtidigt herr Kollberg (för ordföranden), bankokommissarien Helge Borggren (för Ekengren) och civilingenjören Gösta Carlsson (för Lundquist; samtliga omvalda).

§ 3.

Till suppleant i valutastyrelsen efter direktören Nils Aastrup, vilken erhållit begärt entledigande, utsåg fullmäktige den 25 februari 1960 för tiden till dess nytt fullmäktigeval 1960 ägt rum direktören Ragnar Sundén.

Sedan sådant val förrättats beslöt fullmäktige den 13 maj 1960 att till ledamöter i valutastyrelsen för tiden till dess nytt val av fullmäktige 1961 ägt rum omvälja vice riksbankschefen Sven Joge, ordförande, herr Persson i Vinberg, vice ordförande, och bankdirektören Åke Lundgren samt till personliga suppleanter för dem respektive bankdirektören Hjalmar Ekengren, direktören Ragnar Sundén och bankdirektören Gunnar Åkermalm. I anledning av herr Lundgren beviljad tjänstledighet (se § 1 ovan) utsåg fullmäktige den 20 oktober 1960 herr Åkermalm att i hans ställe från och med den 1 november vara ledamot av valutastyrelsen med bankokommissarien Lenart Olofsson såsom suppleant.

Kungl. Maj:t förordnade den 30 juni 1960 följande personer att från och med den 1 juli 1960 till och med den 30 juni 1963 vara ledamöter i valutastyrelsen, nämligen direktören L. H. O. Sjunnesson med direktören H. O. Swedberg som suppleant, direktören, f. d. regeringsrådet S. J. M. Strömberg med bankdirektören O. V. R. Källqvist som suppleant, direktören Å. J. Wetterlind med direktören P. Prydz som suppleant samt t. f. expeditionschefen i finansdepartementet G. L. Eriksson med t. f. byråchefen därstädes L. G. Kalderén som suppleant.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 21 oktober 1960 har chefen för finansdepartementet den 25 i samma månad tillkallat fem utredningsmän, bland dem vice riksbankschefen Joge, med uppdrag att verkställa utredning rörande valutaregleringen.

§ 4.

Till ledamöter av *d e l e g e r a d e* för riksdagens verk för år 1961 utsåg fullmäktige vid sammanträde den 15 december 1960 herrar Persson i Vinberg och Kollberg med herr Svärd som suppleant.

§ 5.

Beträffande sammansättningen av styrelserna vid avdelningskontoren torde få hänvisas till fullmäktiges protokoll den 22 december 1960.

§ 6.

Den *o r g a n i s a t i o n s k o m m i t t é*, som fullmäktige tillsatte den 12 september 1957 och som från och med den 17 september 1959 består av följande ledamöter, nämligen herr Persson i Vinberg, ordförande, samt herrar Svärd, Joge, Ekengren och bankokommissarien Sture Laurén (jfr berättelsen till 1960 års riksdag, § 6), har under det gångna året varit sysselsatt med att söka utreda frågan om nya arbetsuppgifter vilka lämpligen kunna tillföras riksbanken. Kommittén har också fört förhandlingar med vederbörande personalorganisationer beträffande tjänsteförtecknings- och befordringsfrågor för personal vid bankens huvud- och avdelningskontor.

§ 7.

Nya tjänstgöringsstadgar för avdelningskontoren har av fullmäktige antagits att gälla från och med den 1 november 1960. De gamla tjänstgöringsstadgarna fastställdes den 12 maj 1922, men hade sedermera undergått väsentliga ändringar.

§ 8.

Sedan den europeiska betalningsunionen (EPU) trätt i likvidation samt 1959 års riksdag, med bifall till vad Kungl. Maj:t föreslagit i prop. nr 179, godkänt träffade överenskommelser med vissa OEEC-länder rörande reglering av fordringar och skulder i anledning av likvidationen har Kungl. Maj:t genom brev den 30 december 1959 bemyndigat fullmäktige att, i förekommande fall, träffa uppgörelse om de smärre ändringar som kan bli erforderliga i de sålunda ingångna överenskommelserna. Samtidigt har Kungl. Maj:t hemställt till fullmäktige att riksbanken skall omhänderha såväl skuldtjänsten som vården av de svenska fordringarna.

§ 9.

Riksdagen har för budgetåret 1960/61 under fonden för låneunderstöd, riksbankens delfond, till bidrag till Internationella utvecklingsfonden (IDA) anvisat ett investeringsanslag av 12 006 000 kronor (se prop. 1960: 105; Rskr. 211).

Kungl. Maj:t har sedermera den 3 juni 1960 beslutat att antaga föreliggande stadga för fonden och att låta vidtaga erforderliga åtgärder för Sveriges anslutning till fonden. Samma dag har Kungl. Maj:t i brev hemställt till fullmäktige att för bidrag till fonden disponera högst ovannämnda belopp från anslaget. Samtidigt har Kungl. Maj:t anhållit att riksbanken skall fungera som depositionsställe för fondens tillgodohavanden i svensk valuta eller andra fondens tillgångar i enlighet med stadgans artikel VI, § 9, tjänstgöra som förbindelseorgan mellan svenska staten och fonden och vidtaga de åtgärder i övrigt som för riksbankens vidkommande må erfordras i anledning av riksdagens beslut i ärendet.

Sedan Internationella utvecklingsfonden börjat sin verksamhet den 8 november 1960 har riksbanken med stöd av Kungl. Maj:ts ovannämnda beslut erlagt den första inbetalningen till fonden den 8 december 1960.

§ 10.

Riksbanken har handhaft betalningsarrangemanget med Banco do Brasil samt tillämpningen av de mellan Sverige å ena samt Bulgarien, Polen, Rumänien, Sovjetunionen, Tjeckoslovakien och Ungern å andra sidan träffande betalningsavtalen, vilka samtliga är av bilateral innebörd. Överenskommelserna med Brasilien och Polen försattes dock ur kraft med verkan fr. o. m. den 1 mars respektive den 1 juni 1960.

Avtalet med Nederländerna, som vid årsskiftet 1959/60 ännu var formellt gällande, försattes ur kraft den 29 januari 1960.

I den mån tillämpningsfrågor på betalningsområdet uppkommit under de med Argentina, Finland, Japan, Jugoslavien, Folkrepubliken Kina och Marocko träffade betalningsöverenskommelserna, vilka samtliga är av multilateral innebörd, har dessa fallit inom riksbankens verksamhetsområde. Ifrågavarande överenskommelse med Marocko upphörde att gälla den 8 februari 1960.

§ 11.

Vid utgången av år 1960 inestod i riksbanken å investeringskonto för skog jämlikt lagen den 14 december 1951 (nr 783) sammanlagt omkring 4 mkr.

Å konton, som avses i Kungl. förordningen den 27 mars 1954 (nr 142) om taxering för inkomst av medel, som insatts å skogskonto, inestod i riksbanken vid samma tidpunkt i runt tal 7 mkr. Riksbanken tillämpar sedan den 1 februari 1960 en räntesats av $4\frac{3}{4}\%$ för medel insatta å skogskonto.

§ 12.

Såsom framgår av Kungl. förordningen om investeringsfonder för konjunkturutjämnning den 27 maj 1955 (nr 256, ändrad senast genom förordning 1960: 236) kan svenska aktiebolag och ekonomiska föreningar under vissa förutsättningar erhålla avdrag vid beräkning enligt kommunalskattelagen och förordningen om statlig inkomstskatt av nettointäkt av jordbruksfastighet och av rörelse för medel som avsättes till investeringsfond. Ett villkor för avdragsrätt vid beskattningen är att företaget inbetalat 40% — för inbetalningar efter den 30 juni 1960 46% — av fondavsättningen på särskilt räntelöst konto i riksbanken (konto för investering i rörelse resp. i skogsbruk). Till följd av särskilda bestämmelser kan företag, som under tiden 1 juli—31 oktober 1960 gjort extra insättning i riksbanken å investeringskonto för rörelse, vid 1961 års taxering erhålla extra avdrag. I den mån inbetalningen till riksbanken skett före den 1 augusti 1960 medges större extra avdrag än vid inbetalning senare.

Till följd av sistnämnda bestämmelser har i riksbanken å investeringskonto för rörelse insatts under juli ett belopp av ca 575 mkr samt under augusti—oktober omkring 200 mkr.

Vid årsskiftet inestod i riksbanken ca 1 128 mkr å investeringskonto för rörelse.

Å investeringskonto för skogsbruk uppgick vid samma tidpunkt det i riksbanken inestående beloppet till omkring 15 mkr.

§ 13.

Såsom framgår av berättelsen till 1960 års riksdag, § 12, inestod i riksbanken vid årsskiftet 1959/60 å kontot statens budgetutjämningsfonds medel ca 90 mkr. Beloppet har i april 1960 överförts till statsverkets checkräkning i riksbanken för statskontorets räkning.

§ 14.

Riksbankens officiella diskonto för växlar på högst tre månader har sedan den 15 januari 1960 utgjort lägst 5 %.

§ 15.

Från avbetalningslånefonden, vilken uppgår till 65 mkr, utgjorde utlåningen — inklusive på indrivning beroende medel — vid utgången av år 1960 sammanlagt 58 458 744 kronor. Detta belopp fördelar sig med 39 008 027 kronor å statliga garantilån och 19 450 717 kronor å andra avbetalningslån. De statliga garantilånen har utgivits enligt kungörelsen den 11 oktober 1946 (nr 676) angående statlig kreditgaranti åt den som avlagt akademisk eller därmed jämförlig examen, kungörelsen den 30 april 1948 (nr 210) angående statlig kreditgaranti för lån åt den som genomgått polisskola, kungörelsen den 16 juni 1950 (nr 469) angående studielån med statlig kreditgaranti (ändrad genom kungörelsen den 3 juni 1960, nr 405), kungörelsen den 30 juni 1952 (nr 570) angående studielån med statlig kreditgaranti åt s. k. flyktningstudenter, kungörelsen den 31 maj 1957 (nr 276) med särskilda bestämmelser om studielån åt flyktningstudenter samt kungörelsen den 30 juni 1959 (nr 436) med särskilda bestämmelser om studielån åt vissa utländska studerande. Sistnämnda båda kungörelser 1957: 276 och 1959: 436 har dock upphört att gälla från och med den 1 augusti 1960 (se kungörelse 1960: 407).

Antalet garantilån utgjorde den 31 december 1960 5 145 därav 428 vid huvudkontoret och 4 717 vid avdelningskontoren, vilket innebär en ökning under året med 80. Antalet övriga avbetalningslån utgjorde vid samma tidpunkt 8 482, en minskning under året med 483.

Räntan å lån från fonden har sedan den 15 januari 1960 utgjort 6 % för lån utgivna för studieändamål och 6 1/2 % för övriga lån; för garantilån har dock räntan från och med den 15 februari 1960, jämlikt Kungl. kungörelse den 5 februari 1960 (nr 11), utgått med 5 1/4 %.

Rörande avbetalningslånen fördelning till antal och belopp på de olika kontoren hänvisas till de uppgifter, som intagits å sid. 35.

§ 16.

Från statens bosättningslånefond, till vilken riksdagen hittills som kapital anvisat sammanlagt 61 100 700 kronor, varav 56 mkr överlämnats till riksbanken, utgjorde utlåningen vid senaste årsskifte 41 164 019 kronor. Rörande fördelningen å de olika kontoren av lånen till antal och belopp hänvisas till sammanställningen å sid 36. Under 1960 har antalet lån nedgått med 3 921 och det utestående lånebeloppet har minskat med 3 798 430 kronor.

För lån från fonden utgår ränta efter fast under hela lånetiden oföränd-

rad räntefot. För lån, som numera utgives, skall tillämpas den normalränta, som av Kungl. Maj:t fastställts för det budgetår då lånet beviljats. Beträffande lån, som utlämnas under innevarande budgetår, utgör räntefoten (normalräntan) $4\frac{3}{4}\%$.

Från låneverksamhetens början den 1 januari 1938 och till utgången av år 1960 har utlämnats lån till ett belopp av sammanlagt 314 732 957 kronor, varav återbetalats 270 501 561 kronor, medan ett belopp av sammanlagt 3 067 377 kronor efterskänkts eller avskrivits, motsvarande omkring 1 % av hittills utlämnade medel.

Fullmäktige har den 15 september 1960 utfärdat ny instruktion för riksbankens ordsombud att tjäna till ledning vid handläggning av ärenden rörande lån från statens bosättningslånefond.

För förvaltningen av bosättningslånen under budgetåret 1959/60 har riksbanken uppburet 269 724 kronor.

§ 17.

Genom Kungl. kungörelse den 3 juni 1960 (nr 372) om statligt kreditstöd till hemslöjd, hantverk och småindustri har kungörelsen den 19 december 1941 (nr 964) angående lån från fonden för hantverks- och småindustrikredit upphört att gälla från och med den 1 juli 1960 utom beträffande lån som beviljats före sistnämnda dag.

Förefintliga kapitaltillgångar å förenämnda fond har jämlikt förordnande av Kungl. Maj:t i brev till fullmäktige den 3 juni 1960 per den 1 juli 1960 överförts till statens hantverks- och industrilånefond, vilken förvaltas av statskontoret. Det överförda beloppet uppgick till 998 250 kronor.

Som en uppgift för riksbanken kvarstår avvecklingen av de lån som jämlikt den förenämnda kungörelsen 1941:964 utlämnats före den 1 juli 1960. Vid utgången av år 1960 uppgick dessa lån till följande antal och belopp, nämligen

Kontor	Antal lån	Sammanlagd lånesumma kr.
Falun	7	24 600: —
Linköping	10	68 700: —
Uppsala	24	114 561: —
Vänersborg	7	47 575: —
	48	255 436: —

Räntan å här avsedda lån utgår efter fast, vid lånets beviljande bestämd räntefot, motsvarande normalräntan med tillägg av $1/2\%$.

Riksbankens samtliga kontor fungerar som lokalorgan i ärenden rörande statsgaranti för lån, som utlämnas till företag inom turismhotellnäringsen (hotellgarantiån). Sedan den 1 juli 1960 är däremot intet av riks-

bankens kontor lokalorgan beträffande statsgaranti för lån till hantverks- och småindustriföretag (se Kungl. kungörelse den 3 juni 1960, nr 372).

§ 18.

De av riksbanken från och med den 1 juli 1948 från egnahemsorganen och hushållningssällskapen övertagna lånen fördelade sig per den 31 december 1960 å de olika kontoren på sätt närmare framgår av sammanställningar å sid 37 och 38. Antalet förvaltade lån har under år 1960 nedgått från 48 131 till 45 023 och det utestående lånebeloppet har under samma tid minskat från 181 098 326 kronor till 169 482 159 kronor.

För förvaltningen av lånen har riksbanken för budgetåret 1959/60 uppburit ersättning efter 3 kronor 50 öre per lån med 168 458 kronor 50 öre.

Av de av riksbanken förvaltade fondmedlen, som sammanhänger med ifrågavarande låneverksamhet, har till statsverket under år 1960 av influtna amorteringar återlevererats 11 512 689 kronor. Beloppet fördelar sig med 7 030 000 kronor å egnahemslånefonden, 500 000 kronor å premielånefonden, 1 920 000 kronor å lånefonden för främjande av bostadsbyggande å landsbygden, 100 000 kronor å täckdikningslånefonden, 950 000 kronor å arbetarsmåbrukslånefonden samt 1 012 689 kronor å förbättringslån under riksbankens delfond av fonden för låneunderstöd.

§ 19.

Vid utgången av år 1960 förvaltade riksbanken stödlån till jordbrukare, utgivna enligt Kungl. kungörelserna nr 369/1951 (St A), 766/1951 (St B), 764/1952 (St C), 723/1954 (St D), 593/1955 (St E), 650/1957 (St F) och 83/1960 (St G), till ett sammanlagt belopp av 92 488 641 kronor, innebärande en minskning under året med 14 213 437 kronor.

Av de av lantbruksnämnderna beviljade St G-lånen, uppgående till ett antal av 3 610 och ett sammanlagt belopp av 10 916 150 kronor, hade före årsskiftet utbetalats 2 771 lån till ett belopp av 8 209 460 kronor.

Under året har i amorteringar å stödlån influtit omkring 22,2 mkr.

I samråd med lantbruksstyrelsen har fullmäktige utfärdat närmare föreskrifter beträffande de lättnader i villkoren rörande amorteringar och räntebetalningar på redan utlämnade stödlån, varom 1960 års riksdag beslutat (se prop. 1960: 168; JoU 37; Rskr. 353).

Hittills har av riksbanken efterskänkts eller avskrivits stödlån med ett belopp av sammanlagt 296 071 kronor.

Rörande de utestående lånen fördelning å riksbankens kontor och på de olika lånetyperna hänvisas till sammanställning å sid 39.

§ 20.

Utlåningen från fonden för supplementär jordbrukskredit uppgick vid utgången av december 1960 till 2 815 164 kronor.

Några nya lån från fonden har inte kunnat beviljas efter utgången av juni 1959, varför riksbankens uppgift på förevarande område numera inskränker sig till avveckling av utestående lån.

Räntan är sedan den 15 januari 1960 för de lån, som är försedda med statlig garanti, 5 3/4 %; för övriga lån från fonden gäller i allmänhet högre räntesatser.

Rörande lånens fördelning å de olika kontoren hänvisas till sammanställning å sid 40.

§ 21.

Till riksbanken har jämlikt beslut av årets riksdag per den 1 juli 1960 överförts förvaltningen av värnpliktslånen, såväl de som utgivits från fonden för låneunderstöd som — med vissa undantag — de vilka utgått från värnpliktslånefonden (Kungl. Maj:ts brev till fullmäktige den 3 juni 1960).

Några nya värnpliktslån ur fonden för låneunderstöd må ej beviljas. De utestående lånen av denna typ har överflyttats från statskontorets till riksbankens delfond av fonden för låneunderstöd.

Ur värnpliktslånefonden må däremot nyutlåning ske (se kung. 1960: 241 om ändring i kungörelsen 1945: 494). Fonden har av statskontoret per den 1 juli 1960 överlämnats till riksbanken, som från och med nämnda dag disponerar i fonden befintliga medel för därmed avsedda ändamål. Som lånebeviljande myndighet kvarstår försvarets socialbyrå till den 1 april 1961, då denna uppgift övertages av försvarets civilförvaltning.

Rörande fördelningen av de två lånetyperna på riksbankens olika kontor torde få hänvisas till sammanställning å sid 41.

§ 22.

Genom lag den 1 april 1960 (nr 66) höjdes maximibeloppet för sedelutgivningen från och med den 1 juli samma år med 200 mkr till 7 000 mkr.

Det högsta beloppet av utelöpande sedlar redovisas per den 23 december 1960 och utgjorde 6 787 758 081 kronor, 315 554 010 kronor eller 4,9 % över siffran för samma dag föregående år.

§ 23.

Efter framställning från fullmäktige har Kungl. Maj:t den 30 juni 1960 utfärdat kungörelse (nr 485) om förbud i vissa fall mot införsel och utförsel av obearbetat guld m. m. att gälla fr. o. m. den 1 augusti 1960. Denna kungörelse har ersatt kungörelsen 1940: 98 angående förbud mot utförsel från riket av oarbetat guld m. m. och kungörelsen 1944: 694 angående importförbud å oarbetat guld m. m.

I anslutning härtill har fullmäktige med verkan från och med den 1 augusti 1960 upphävt regleringen av försäljningen inom landet av guld för

guldsmeds- och medaljändamål. Viss kontroll över den inhemska guldförsäljningen upprätthålles dock fortfarande och ombesörjes av Guldcentralen ek. för. u. p. a. Detta gäller även i fråga om försäljningen till dental- eller industriellt ändamål, områden där någon begränsning av försäljningen icke varit genomförd.

§ 24.

Angående användningen av riksbankens vinst för år 1959 torde få hänvisas till bankoutskottets memorial nr 11 år 1960.

§ 25.

Riksbankens löneplansanställda personal — bortsett från personalen vid sedeltryckeriet och pappers bruket, som redovisas i § 28 — uppgick per den 31 december 1960 till följande antal (motsvarande antal vid utgången av år 1959 anges inom parentes).

Ordinarie tjänstemän med

a) lönegradsbeteckningen Bp	16	(16)
b) » ABp	21	(21)
c) » Ar	7 ¹	(7)
d) » Ao	292 ²	(303)
därav bankpersonal	176	(182)
biträdespersonal	62	(67)
vaktpersonal m. fl.	54	(54)
<i>extra ordinarie tjänstemän</i>	152 ³	(148)
därav bankpersonal	22 ⁴	(13)
bankexpeditörspersonal ..	24 ⁵	(22)
biträdespersonal	83	(86)
vaktpersonal m. fl.	23	(27)
<i>aspiranter</i>	18	(22)
därav bankaspiranter	7	(13)
biträdesaspiranter	11	(9)
<i>extra tjänstemän</i>	36	(38)
därav biträdespersonal	29	(34)
vaktpersonal m. fl.	7	(4)
	<hr/>	
	Summa 542	(555)

¹ Därav 3 tjänstemän, vilka tillika innehar lägre tjänst med lönegradsbeteckningen Ao. Av dessa har 2 förts över stat.

² Därav 14 tjänstemän, vilka innehar personlig extra ordinarie tjänst (tjänstetidsbefordran).

³ Därutöver 53 tjänstemän, vilka tillika innehar ordinarie tjänst och vilka i uppställningen redovisats som ordinarie tjänstemän.

⁴ Därav 2 tjänstemän, vilka innehar ordinarie tjänst men som ej redovisats såsom ordinarie tjänstemän.

⁵ Därav 21 tjänstemän, vilka innehar ordinarie tjänst men som ej redovisats som ordinarie tjänstemän.

Utöver den löneplansanställda personalen finnes vid riksbanken s. k. reservpersonal, d. v. s. personal anställd huvudsakligen för sedelräkning och i allmänhet med intermittent tjänstgöring. Av denna personal har under det gångna året i medeltal tjänstgjort ca 185 per dag.

Delegerade för riksdagens verk, vilka jämlikt riksdagens bemyndigande (jfr BoU:s utl. 1952: 35 resp. 1955: 27) äger bestämma antalet kammar-skrivartjänster i riksbanken i Ao 15 och antalet bankvaktmästartjänster i Ao 7, har för år 1961 fastställt dessa antal till 55 resp. 25.

§ 26.

Fullmäktige har beslutat att, under förutsättning att det inom riksbankens personal (tjänstemän och arbetare) bildas en semesterförening med tillräcklig anslutning, till föreningens förfogande ställa ett räntefritt lån å högst 80 000 kronor för att möjliggöra för föreningen att förvärva två lägenheter i Resos semesterby vid Castiglione della Pescaia i Italien. Det förutsättes därvid att inflytande insatser till föreningen i stort sett skall användas för amortering å lånet. Beslutet har tillkommit för att tillmötesgå önskemål från personalens sida om riksbankens medverkan att ordna frågan om semesterhem för bankens anställningshavare.

En riksbankspersonalens semesterförening konstituerades sedermera den 26 oktober 1960.

§ 27.

Inom huvudkontorets fastighet å Helgeandsholmen har omläggningen av värmesystemet numera praktiskt taget avslutats, och hittills har för dessa arbeten utbetalats ca 655 000 kronor (jfr 1960 års berättelse till BoU, § 25). Endast diverse smärre ändrings- och kompletteringsarbeten inom bankhuset återstår att utföra. Beslut har fattats av fullmäktige i riksgäldskontoret och i riksbanken om gemensam oljetankanläggning för riksdags- och riksbankshusen. Kostnaden för anläggningen har beräknats till ca 70 000 kronor jämte 20 000 à 25 000 kronor för pålningsarbeten m. m. Av kostnaden kommer en tredjedel att falla på riksbanken.

I samband med ovan nämnda arbeten inom bankhuset har målning och tapetsering av tjänsterum och allmänna utrymmen samt utbyte av tapeter i fullmäktiges sammanträdesrum utförts för sammanlagt ca 30 000 kronor. Därjämte har nya fönster insatts och golvbeläggningen utbytt i vissa rum för en kostnad av omkring 12 000 kronor.

Beslut har vidare fattats om att i det förutvarande pannrummet inreda förrådslokal för intendenturkontorets behov. Byggnadskostnaderna härför har beräknats till ca 23 000 kronor, vartill kommer kostnader för ventilation och elektrisk installation samt målning.

Vid avdelningskontoren har kostnaderna under året för fastighetsunderhåll uppgått till belopp, som framgår av nedanstående samman-

ställning. De kontor, där kostnaderna understiger 5 000 kronor, har ej medtagits.

Kontor	Kronor	Kostnaden avser huvudsakligen:
Linköping	7 600: —	Framdragning av elektriska stigarledningar samt utbyte av gasspisar mot elektriska spisar.
Örebro	10 000: —	Ändring och reparation i direktörens och vaktmästarens bostäder samt delvis omläggning av avloppssystemet.

Beslut har fattats om vissa ändrings- och reparationsarbeten vid kontoret i Västerås för en beräknad kostnad av 9 000 kronor.

För kontoret i Kalmar har nya lokaler förhyrts av fastighetsaktiebolaget Sulcus, ett dotterbolag till AB Skånska Cementgjuteriet, för en kallhyra av ca 23 000 kronor per år. (Jfr § 27 i berättelsen till 1960 års riksdag.) Riksbankens kostnader för inredning och inventarier till dessa lokaler har uppgått till ca 47 000 kronor, vartill kommer ca 40 000 kronor för anläggning av valv och inmontering av valvsdörr. Hyreskontraktet gäller till den 1 oktober 1968 med förlängning, om ej uppsägning sker inom föreskriven tid.

Riksdagen har godkänt försäljning av kontorsfastigheten i Mariestad till televerket för en köpeskilling av 430 000 kronor. (Se BoU:s utl. 1960: 36.) Kungl. Maj:t har därefter genom beslut den 16 december 1960 bemyndigat telestyrelsen att förvärva fastigheten på de villkor som intagits i det föreliggande köpeavtalet.

§ 28.

Nya kollektivavtal för arbetarpersonalen vid pappersbruket och sedeltryckeriet har träffats för tiden 1 februari 1960—31 januari 1962. Vidare har nytt kollektivavtal för förmännen vid pappersbruket ingåtts för åren 1960 och 1961. Avtalen innebär vissa höjningar av tidigare utgående löner för berörda personalgrupper.

Pappersbruket: Leveranserna av sedelpapper från pappersbruket till sedelkontoret har under år 1960 uppgått till 26,3 miljoner sedelenheter, mot 65,8 miljoner sedelenheter under närmast föregående år.

Försäljningen av annat papper m. m. har haft ett värde av i runt tal 3,5 mkr mot ca 3,1 mkr år 1959.

För rening av avloppsvattnet från pappersfabrikationen har fullmäktige beslutat låta anlägga två sedimenteringsbassänger med till- och avloppsledning m. m. till en beräknad kostnad av omkring 122 000 kronor. Arbetena har påbörjats under hösten.

Ångledningen från brukets ångcentral till lumpavdelningen har utbytt mot en ny för en kostnad av ca 18 000 kronor.

Luftkonditioneringsanläggning har installerats i de lokaler i 1875 års fabriksbyggnad, vilka kommer att tagas i anspråk för upprullning av sedelpapper till sedeltryckeriets nya helrotationsmaskin och för papperslagring. Kostnaderna torde komma att uppgå till omkring 20 000 kronor.

För grovholländeriet har beställts reparation och omknivning av en holländarekubb till en beräknad kostnad av ca 22 000 kronor.

Modernisering och reparation av bostadssamhället har fortgått planenligt. Beslut har fattats om anskaffande av tolv s.k. termogarage, vilka samtliga uthyrs till anställningshavare vid bruket. Garagen har färdigställt under hösten och kostnaderna uppgår till ca 34 000 kronor. Inflytande hyror täcker förräntning och amortering av anläggningskostnaden.

Sedan länsstyrelsen i Stockholms län förklarat sig icke kunna godkänna det vid bruket anordnade bergskyddsrummet i befintligt skick samt med anledning härav ingående utredningar verkställt genom industristyrelsens försorg har fullmäktige bemyndigat industristyrelsen att låta verkställa erforderliga arbeten i skyddsrummet och att i samband därmed något utvidga detsamma. Kostnaden för ifrågavarande arbeten har beräknats komma att uppgå till ca 130 000 kronor, varav hittills erlagts omkring 53 000 kronor.

Hemmanet Lill-Tumba har för en tid av 15 år utarrenderats utan byggnader mot ett årligt arrende av 3 000 kronor. Huvudbyggnaden, två arbetarbostäder och ett uthus har uthyrs till olika personer. Härigenom har den totala inkomsten av hemmanet kommit att överstiga det tidigare arrendet, varjämte sedeltryckeriet och pappers bruket besparas vissa utgifter för förhyrda lokaler genom att den stora uthusbyggnaden kan tagas i anspråk för lagringsändamål.

Därjämte har ett mindre område av brukets mark upplåtits till ett bensinbolag på 15 år för uppförande av bensinstation mot en årshyra av 4 000 kronor.

Vid utgången av år 1960 uppgick antalet anställningshavare vid bruket till 18 tjänstemän, 5 förmän samt 68 manliga och 49 kvinnliga arbetare (därav 12 deltidsanställda), vartill kommer städningpersonal.

Sedeltryckeriet: Under år 1960 levererade sedeltryckeriet till sedelkontoret omkring 64,7 miljoner sedelenheter mot omkring 89,5 miljoner sedelenheter föregående år. Minskningen beror på tryckeriets omställning av sin produktion till tryckning av flertalet sedelvalörer i den under året installerade helrotationsmaskinen (se BoU:s utl. 1957: 19). Sålunda har en av tryckeriets äldre koppartrycksrotationsmaskiner och en tvåfärgsboktrycksmaskin uttagits ur produktionen för att bereda plats för den nya

maskinen samtidigt som den personalminskning fortsatt, vilken påbörjades omedelbart efter riksdagens beslut om maskininköpet.

De nya lokaler som tillkommit genom påbyggnad av sedeltryckeriets terrassbyggnad har tagits i bruk under året (jfr 1960 års berättelse till BoU, § 28).

Såsom fullmäktige anförde i sitt yttrande den 18 augusti 1960 över ett av 1955 års myntverksutredning och delegationen för förhandlingar rörande kvarteret Kungl. Myntet den 1 december 1959 avgivet gemensamt betänkande bör sedeltryckeriet kunna fullgöra sina arbetsuppgifter inom den nuvarande ramen under åtskilliga år framåt. Det har emellertid befunnits nödvändigt att låta verkställa en översyn och reparation av äldre lokaler för att dessa skall kunna tillgodose rimliga anspråk. I avvaktan på resultatet av pågående utredningar för lösandet av tidigare rådande utrymmesbrist har nämligen endast oundgängligt underhåll utförts under de föregående tretton åren. Kostnaderna för de hittills beslutade ändrings- och reparationsarbetena beräknas komma att uppgå till omkring 250 000 kronor.

Sedeltryckeriet har utöver ovannämnda maskininköp under året anskaffat maskiner och inventarier för en sammanlagd kostnad av omkring 65 000 kronor.

Vid utgången av december 1960 uppgick personalen vid sedeltryckeriet till 25 tjänstemän samt 46 manliga och 14 kvinnliga kollektivavtalsanställda arbetare. (Motsvarande antal vid tidpunkten för beslutet om anskaffandet av helrotationsmaskinen var 28, 70 och 20.) Därtill kommer städningpersonal samt 7 tillfälligt anställda timavlönade äldre arbetare och nattvakter.

De belopp, som i riksbankens bokslut upptagits såsom riksbankens kostnader för pappersbruket och sedeltryckeriet, anger endast de nettosummor, som under året utbetalats till dessa industrier. Först när boksluten för industrierna föreligger blir det möjligt att bilda sig en uppfattning om resultatet av verksamheten under året.

§ 29.

För riktigheten av de å sid. 28—34 lämnade sifferuppgifterna svarar bankkamreraren Axel Rosengren och kammarskrivaren Gertrud Jansson, vilka undertecknat respektive kontrasignerat riksbankens bokslut.

§ 30.

I n s p e k t i o n e r av avdelningskontoren har under år 1960 verkställts av vice riksbankschefen Joge och bankkommisariern Laurén vid kontoren i Göteborg, Malmö och Halmstad,
av bankdirektören Ekengren vid kontoren i Falun, Gävle, Kalmar, Karlskrona, Visby och Västerås,

av bankdirektören Callans tillsammans med bankokommissarien Laurén vid kontoren i Luleå, Örebro och Östersund,

av bankokommissarien Laurén vid kontoret i Karlstad samt

av bankokommissarien Borggren vid kontoren i Härnösand, Jönköping, Kristianstad, Linköping, Mariestad, Nyköping, Umeå, Uppsala, Vänersborg och Växjö.

Föreskrivna inventeringar och undersökningar av huvudkontorets kassor och förvaringsrum ävensom av Tumba pappersbruks och sedeltryckeriets kassor har ägt rum.

Revision genom därtill av chefen för revisionsavdelningen utsedda tjänstemän har under året verkställts vid samtliga avdelningskontor.

Berättelser från bankens samtliga avdelningskontor bilägges.

Stockholm den 4 januari 1961.

PER EDVIN SKÖLD

RAGNAR PERSSON

PER ÅSBRINK

AXEL RUBBESTAD

GUSTAF KOLLBERG

EMIL AHLKVIST

GUNNAR SVÄRD

/ Karin Winberg

Till Herrar Fullmäktige i Sveriges Riksbank

Valutastyrelsen har i skrivelse till fullmäktige den 27 december 1958 bl. a. lämnat en redogörelse för principerna för tillämpningen av valutaförordningen och administreringen av valutaregleringen och har i sin skrivelse den 2 januari 1960 inberättat de väsentligare ändringarna i valutalagstiftningen och i tillämpningsbestämmelserna under 1959 samt i korthet redogjort för de restriktioner i betalningsutbytet med utlandet, som kvarstodo vid 1959 års slut. För de under år 1960 vidtagna viktigare ändringarna i valutalagstiftningen och i tillämpningsbestämmelserna redogöres nedan och i samband därmed lämnas upplysningar om vissa förhållanden inom styrelsens verksamhetsområde.

Förordnande har under året givits om fortsatt valutareglering intill den 1 juli 1961, och samtidigt ha en del ändringar beslutats i valutaförordningen. Sålunda har det tidigare förbudet mot att lämna försträckning mot säkerhet av borgen av valutautlåning utgått och viss ändring skett av ansvarsbestämmelserna, varjämte tillämpningsområdet för förverkandepåföljd och för straffpåföljd vid medverkan till valutabrott inskränkts.

Vad beträffar betalningsvägarna är att notera, att betalningsförbindelserna med Brasilien och Polen under året överförts på multilateral basis. Bilateral reglering av betalningarna förekommer nu endast med sex länder i Östeuropa.

De redan tidigare fåtaliga inskränkningarna beträffande de löpande betalningarna ha bortfallit. Sålunda må nämnas att bankernas befogenhet att medgiva förskottsbetalningar vid varuimport utvidgats till att omfatta ett till 50 000 kronor höjt varuvärde och till att gälla alla betalningar, oavsett storlek, när leveransen visas vara omedelbart förestående. Enligt den praxis riksbanken tillämpar i prövningsärenden medgivas därjämte förskottsbetalningar i betydligt vidare omfattning. Beträffande betalningar för varuimport må även nämnas, att importlicens, i de fall dylik erfordras för införsel av varan, icke längre behöver företes i bank vid betalning. Import från Ungern är härvid undantagen till följd av utformningen av ersättningsavtalet med detta land. Vidare har resevalutatilldelningen, som tidigare i princip utgjort visst belopp per år, bestämts till visst belopp per resa. Varje resenär äger sålunda sedan april 1960 att vid utresa ur landet medföra upp till 6 000 kronor i valfri valuta oberoende av till vilket land resan ställes. Efter prövning kan ytterligare belopp medgivas, så att alla verkliga turistutgifter skola kunna täckas. Vid tjänste- eller affärsresa kan såsom tidigare erforderlig resevaluta anskaffas utan annan begränsning än att beloppet

skall vara skäligt. Den tidigare regeln att svenska sedlar av högre valör än 100 kronor ej fingo utföras eller införas har upphävts.

Bestämmelserna för valutabankernas terminsaffärer med allmänheten ändrades under året bl. a. såtillvida att alla betalningar, som skola utföras inom viss tid och som få utföras enligt riksbankens allmänna bemyndiganden eller enligt särskilt tillstånd, numera kunna terminssäkras; denna möjlighet var tidigare begränsad till varuområdet.

Vidare har beslutats att valutautlåning skall kunna hålla utländska valutor på konto hos valutabank i vidgad omfattning. Innestående medel på dylika konton må av valutabanken placeras räntebärande endast i utlandet. Genom att förräntning i Sverige sålunda ej kan ske och omvandling av valutabeloppen till kronor för ren placering i Sverige ej heller är möjlig undvikes för svenskt vidkommande den härmed eljest förbundna risken för kapitalrörelser av lättrollig karaktär. Några återverkningar i Sverige av de störningar på vissa europeiska valutamarknader, som i form av en starkt tilltagande valutainströmning till vissa länder och därav föranledda motåtgärder förekommit under året, ha i vad gäller rent spekulativa företeelser i stort sett icke varit märkbara. Till detta förhållande torde ha bidragit icke blott de restriktioner, som genom valutaregleringen upprätthållas ifråga om kapitalplaceringar i Sverige respektive i utlandet, utan även den åstramning av bankernas och allmänhetens likviditet, som åstadkommits genom finans- och penningpolitiska åtgärder.

Kapitalrörelserna ha liksom tidigare varit underkastade kontroll, och tillämpade restriktioner ha såväl i vad avser ingående som utgående kapital i huvudsak riktat sig mot portföljinvesteringar och andra överföringar av placerings- eller spekulationskaraktär.

Under andra halvåret uppkom inom landet en tendens i riktning mot en separat marknad i svenska värdepapper med utländska köpare och säljare. Eftersom en dylik organiserad marknad innebär vissa nackdelar, bl. a. därigenom att den ökar risken för uppkomsten av valutakurser, som avvika från den officiella kursen, befanns det erforderligt precisera bestämmelserna rörande bytesaffärer, s. k. switchaffärer, i svenska värdepapper; de fingo fortsättningsvis liksom tidigare avsetts endast innefatta individuella transaktioner.

Vad gäller kapitalöverföringar till utlandet må nämnas att under året reglerna såtillvida modifierats som att valutatilldelning efter prövning lämnas privatperson för inköp för rekreatiönsändamål av fastighet i utlandet med ett värde av högst 25 000 kronor.

Praxis när det gällt upptagande av lån i utlandet för finansiering av verksamhet inom Sverige har under året varit restriktiv med hänsyn till önskvärdheten att ge största möjliga effektivitet åt riksbankens kreditmarknadspolitik.

Det sammanlagda beloppet i miljoner kronor av under året lämnade tillstånd till direkta investeringar i utlandet — med fördelning på dollarområ-

det och övriga länder och med särskilt angivande av de på de s. k. underutvecklade länderna fallande beloppen — angives i nedanstående uppställning. Siffrorna för åren 1955—1959 lämnas till jämförelse. Det bör observeras att beloppen avse tillståndsgivningen och att icke alla tillstånd utnyttjas eller utnyttjas helt. Härtill kommer att ett tillstånd, som givits ett år, kan komma att, helt eller delvis, utnyttjas ett följande år. Det låter sig näppeligen göra att utan omfattande krav på uppgiftslämnande bedöma graden av tillståndens utnyttjande.

	1955	1956	1957	1958	1959	1960
Dollarområdet	22,5	29,3	74,1	60,8	68,5	89,6
Övriga länder	114,1	106,1	117,2	110,0	288,1	198,7
Summa investeringar	136,6	135,4	191,3	170,8	356,6	288,3
Härav U-länder	64,7	68,4	61,5	91,8	98,2	144,9

I nedanstående tablå upptagas investeringarna år 1960 i miljoner kronor fördelade på världsdelar och investeringsformer.

Världsdel	Investeringsform				Summa	Härav lån
	Kontant	Varor och tjänster	Reinvesterade vinstmedel	Övrigt ¹		
Europa	103,5	5,5	11,4	23,3	143,7	48,5
Asien och Australien	5,2	21,4	—	0,2	26,8	1,7
Afrika	42,1	26,3	—	—	68,4	1,1
Amerika	23,9	6,5	10,0	9,0	49,4	5,3
(härav Nordamerika)	(7,5)	(1,5)	(1,7)	(4,3)	(15,0)	(1,9)
Summa	174,7	59,7	21,4	32,5	288,3	56,6

Tillstånd till direkta investeringar från utlandets sida i Sverige ha under året lämnats för 134,3 miljoner kronor. Tillstånden omfatta investeringar från länder i Europa och Nordamerika, fördelade på sätt som framgår av nedanstående tablå.

	Investeringsform			Summa	Härav lån
	Kontant	Varor och tjänster	Övrigt ¹		
Europa	23,7	0,1	77,5	101,3	61,5
Nordamerika	1,4	27,5	4,1	33,0	0,1
Summa	25,1	27,6	81,6	134,3	61,6

Uppgifter om i vad mån reinvestering skett här i landet av vinstmedel i utländska dotterbolag föreligga icke.

¹ Omläggning av varu- och andra fordringar och av vissa lån; disposition av licensavgifter etc.

Enligt av fullmäktige utfärdad instruktion ankommer det på valutastyrelsen att på riksbankens vägnar besluta i ärenden rörande tillstånd till utförsel och införsel av obearbetat guld m. m. Det må därför här erinras om att Kungl. Maj:t under året utfärdat ny kungörelse om förbud i vissa fall mot införsel och utförsel av obearbetat guld m. m. (SFS 485), vilken trädde i kraft den 1 augusti 1960. Innebörden härav var, förutom att en anpassning skedde till gällande tulltaxenomenklatur, att in- och utförsel av vissa halvfabrikat av guld och guldlegeringar, som tidigare reglerats genom de allmänna import- och exportförbudskungörelserna och hänförts till statens handelslicensnämnds licensieringsområde, i fortsättningen liksom obearbetat guld och guldmynt regleras genom den särskilda författningen med riksbanken som tillståndsgivande myndighet. Vissa andra varor, i huvudsak guldsmedssopor samt annat avfall och skrot av guld och guldlegeringar, överfördes från riksbankens till handelslicensnämndens licensieringsområde. I anslutning härtill utvidgade handelslicensnämnden importfrilistningen till att avse alla andra guldvaror än dem, som omfattas av förutnämnda särskilda författning, och den villkorliga exportfrilistningen till att likaledes omfatta alla sådana varor utom guldsmedssopor, annat avfall och skrot.

Slutligen må erinras om att chefen för finansdepartementet i anledning av begäran från riksdagen och med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande av den 21 oktober 1960 tillsatt en kommitté med uppdrag att verkställa utredning rörande valutaregleringen.

Å valutastyrelsens vägnar:

Sven Joge

G. Åkermalm

Stockholm den 2 januari 1961.